SEWERYNA RZEWUSKIEGO

HETMANA POLNEGO

KORONNEGO

O

TRONIE POLSKIM ZAWSZE OBIERALNYM

Z DZIEIOW

I

Z PRAWA

DOWODY.

Preuves que le Trône de Pologne a toujours été électif.

Par le comte Rzewuski

OMYŁKI DRUKU.

Pag. 13. w Nocie (t) *ſeeundum*, czytay ſecundum.

Pag. 35. w Nocie (mmm) ſpopondent, czytay ſpoponderit.

Pag. 36. Wierſz 1. *wkrotce* czytay wkrotce potym.

Pag. 36. w Nocie (ppp) *Baronorum*, czytay Baronum.

Pag. 44. Wierſz 19 bądź *zrucony*, czytay bydź zrzucony.

Pag. 67. Wierſz 4. *poczoł*, czytay zaraz poczoł.

Pag. 67. Wierſz 29. *w Bielſku* czytay w Bełzycach.

Pag. 72 Wierſz 10. *futurorum* czytay futurorum Regum.

Podchlebſtwo dało początek bayce tey, że Jagiełłowie nie prawem elekcyi, ale prawem Sukceſſyi Tron Polſki oſiadali. Edukacya po całey Polſzcze ią rozkrzewiła, a zaniedbanie wiadomości praw i dzieiów domowych, każdego w powziętym raz mniemaniu zoſtawiwſzy, zupełnie ią upowſzechniło; tak. że iuż dziś nic innego nie ſłyſzemy i nie czytamy, tylko że Polacy od śmierci Zygmunta Auguſta, Elekcye Królow ſwoich mieć poczęli, do śmierci zaś Krola tego, Sukceſſya Tronu w Polſzcze, prawem ſzła nie przerwanym.

Baykę tę, iak łatwo zbić można, każdy uyrzy. Dwa źrodła zostawione sobie mamy, w których dowoli czerpać można dowody Sukcessyi, lub Elekcyi Królow w Polszcze; to iest, dzieie i prawa; poydźmy do nich, a rzecz się nam sama na iaw pokaże.

Nie od rzeczy będzie, nim poydziem do Jagiełłów, rzucić okiem na lik ten Krolow, i Xiążąt, ktorzy Jagiełłow poprzedzili Z tego, iakim prawem przedtym szli na Tron Krolowie, pokaże się iaśnie, iakim i Jagiełłowie na Tron wstępować mogli Odrzućmy zaraz Kadłubka, bo nie zrozumiany, bo baiarz, bo od uczonych wzgardzony. Kto mowi, że Leszek trzeci pobił trzy razy Juliusza Cezara; że wziąwszy w niewolę Krassusa, złoto mu w gardło lać kazał, mowiąc: *Złotaś pragnął, złoto pyi;* że Julia siostra Juliusza Cezara za Leszka zaszlubiona, Bawaryą mu w posagu przyniosła; że taż sama Julia, miasto Lublin, przedtym zwane Julin założyła; że Salomon Krol Węgierski dla kupienia pokoiu u Polaków, sto tysięcy talentów, im ofiarował; że Alexander zabitego przez Porusa Bucefała, za ogon z pomiędzy nieprzyiacioł wyciągnął; że Judyta żona Władysława, za zaśpiewaniem przez Zakonnikow hymnu tego *Spes utriusque spei, & favus & Sapor esurie*, zaraz brzemienną została; że Polacy do Posłów Alexandra te słowa nowego Testamentu wyrzekli, *quod Cæsaris Cæsari;* że List Polaków do Alexandra pisany, a całkiem w dzieiach Kadłubka zachowany, dał pochop Alexandrowi do woyny z Polakami; że Alexander z wielkim woyskiem przez Morawy wszedł do Polski; że od Złotnika iednego zupełnie pobity, ledwie w małey liczbie swoich uyść zdołał; że za te nad Alexandrem zwycięstwo Złotnik ow Królem Polskim został obrany; że za czasow Bolesława Krzywoustego, ieden z Senatorów w mowie swoiey świat Polski nauczył, że z Pegaza, to iest konia skrzydlastego i oślicy, rodzi się dziwotwor, że Polacy po mowie tego Senatora roziątrzeni na Zbigniewa, zębami go rozkąsać chcieli, i tam daley — ten zapewne żadney wiary u rozsądnych znaleść nie może.

Ieżeli w czym dana wiara bydź może Kadłubkowi, tedy w tym iednym, co za życia iego przypadło; a co on iako żyiący świadek opisuie. Weźmy więc Długosza, bo po Kadłubku Dzieiopis naydawnieyszy, bo nie za rozkazem Krolow iak Kadłubek, ani z domysłu, ale za świadectwem rękopismow piszący; bo mąż uczony, bo Nauczyciel Synow Kazimierza Jagiellończyka, do wielu negocyacyi od Jagiełłów

łow użyty, wiela rzeczy świadek był oczywisty. Długosz więc i prawa, rzecz całą rozwiąża. A gdzie Długosza dzieła nie stanie, tam Kromera świadectwa zasiągniemy, iako po Długoszu naydawnieyszego dzieiópisa.

Po zeyściu Lecha; niechcąc więcey stany i Szlachta, *Proceribus & nobilitate deliberantibus* (a) cierpieć Królow (b) których rządy stały się im były nieznośne, (c) obrali dwunastu Woie-

(a) Fol. 47. Długosz

(b) Że byli Krolowie u Polakow Długosz świadczy, Reges & Tyrannos impune agere viderant.

(c) Monarchiæ itaque statum abrogant; in quo pro libidine impune agere omnia Reges & Tyrannos licenter viderant, ad illam ex opulentia devenientes insolentiam, & per livorem & vitiationem naturæ, ut superbe populares suos fastidirent, optimis infensi, deterrimis amici essent, & quaslibet criminationes facile admitterent. Jura Patriæ labefactarent terminos ejus occupari sua negligentia permitterent, fœminis vim inferrent, indemnatos plerosque aut facultatibus, aut vita exuerent, concessa Venere non contenti, illicita se fædarent, atque adeo omnibus ex rebus voluntate pro ratione uterentur. Ibidem. Ktoż potym świadectwie będzie ieszcze żądał Sukcessyi?

iewodow, i tym rządy nad Polską oddali. (d)

Sprzykrzywszy sobie potym pod rządem Woiewodow, wrocili się znowu do Krolow, i iednego z pomiędzy siebie wzięli za Rządzcę. Był to Krakus (e) Mąż pełen cnot i wielkich przymiotów; po którego śmierci obrali do rządow Lecha drugiego, iednego z Synow Krakusa, za którym równie, iak za Bratem iego, umieraiący Oyciec niosł był swe prozby do Polaków, *aby pamiętni dobrych rządąw iego, iednego z Synow namiey-*

(d) Deinde duodecim Viros ex Próceribus eligunt. Ibidem.

(e) Grachum concordi deliberatione in Principem eligunt. f. 50.

mieyſcu iego poſadzili. (f) Ten w krotce dla zaboyſtwa Brata ſwoiego wygnanym zoſtał.

Wdzięczność, która wiązała Polakow do pamięci Krakuſa była tak wielka, (g) że Córkę iego Wandę do Rządow wezwali, pełni nadziei, że przez iey zamężcie zyſkaią Xiążęcia iakiego zdolnego do powiękſzenia kraiami ſwoiemi Kreleſtwa Polſkiego (h) Ale zawiodła Wenda nadzieię wſzyſtkich; maiąc wiele piękności i cnoty, ale ieſzcze więcey wyniosłości, nikogo godnym ſiebie nie znalazłſzy, ſama życie ſwoie ſkrociła.

(f) Expletis diebus luctus, univerſi de Primoribus Polonorum ad ſurrogandum alium Principem curas intendunt, Reliquerat autem Grachus duos mares, & tertiam Filiam, hosque moriens Proceribus Polonorum commendavit, enixis precibus rogans, ut beneficiorum ſuorum memores, prolem ſuam dignam Principatu judicarent, unumque ex Filiis ſuis in ſede conſtituerent. 54.

Tantus enim Grachi amor Polonorum pectoribus inſederat, tanti probitas ejus & virtus recenti memoria vireſcebat.

(g) Ut Polonorum Gubernacula Vandæ Filiæ ejus univerſali conſenſu delata ſunt. 55.

Zoſtawało ieſzcze Potomſtwo Krakuſa w Krolowey Czeſkiey *Lubuſi Corce iego, i Synach Iey* (i) ale Polacy minąwſzy ie, wrocili ſię znowu do dwunaſtu Woiewodow. (k)

Zwycięzſtwo nad Węgrami Przemyſława, było przyczyną, że Narod w nim iednym zaufał, i rząd mu nad Polską po mimo dwunaſtu Wiewodow oddał *za powſzechną zgodą.* (l) Po

(h) Spes autem non dubia tenebat mentes Polonorum, Principem aliquem, quo amplior Poloniæ Regionibus perveniret acceſſio Vandæ ſe aſſotiaturum. 55.

(i) Lubuſſam Filiam cujus ſucceſſio, & poſteritas, in plures Filios, & Nepotes derivata. 54.

(k) Duodecem Præfectos creant. 58.

(l) Ob defenſam, liberatamque Patriam in Principem univerſorum conſenſu & ſuffragüs creatur 60.

Po śmierci Jego, gdy *na Seymie Elekcyi wielu z możnieyſzych pieło ſię do Tronu Polſkiego* zdało ſię Polakom puścić rzecz całą na los, i uniknąć nienawiści i zamieſzki. (m)

Leſzek pierwſzy, zdradą nie loſem rządy otrzymał, i zaraz ie przez karę z życiem utracił.

Leſzek drugi na Jego mieyſce *wolą wſzyſtkich* obrany; (n) odwagą ſwoią ſiebie i Narod wſławił.

Syn Jego Leſzek trzeci, *dla wielkich Oyca ſwego dzieł i zasług* (o) po nim do rządow wzięty, zoſtawił po ſobie Syna Popiela, ktory *za powſzechną Stanow* zgo-

---

(m) Cum Comitiorum dies ad eligendum novum Principem adveniſſet varia quoque ambientium Principatum apparerent ſtudia, poſt longas diſcordias, hæc via omnium conſenſu aperta cæptaque eſt. 61.

(n) Concordi Univerſorum inſtinctu & acclamatione, dignus Principatu judicatur. 63.

(o) Ob Patris præſtantes actus & merita, in ſolium dignus eſt judicatus ſuccedere. 65.

zgodą (p) po śmierci Oyca ſwego rządy obiął.

Zoſtał ſię po nim Popiel drugi, który że był ieſzcze nadto młody, oddano go Stryiom w opiekę. Ten w dalſzym wieku, boiąc ſię aby dla złych obyczaiow nie był zruconym, a którego z Stryiow Jego, mimo iego Synow, do rządow nie wzięli Polacy, (q) Stryiow i ſobie przeciwnych Senatorow potruł. Smierć Jego była podobną życiu Jego; zginął okropnie.

Po śmierci Popiela, trudno było pogodzić wielu do Tronu ciſnących ſię; do tego Synowie Stryiow Popiela mieli ſię za latorośl Domu Xiążęcego; *powſzechna zaś Stanów, i Szlachty zachodziła na to* zgo-

---

(p) Univerſorum Procerum approbatione unanimi, & conſenſu in Regem ſuſceptus 67.

(q) Ne proceres Regni, malignos ejus mores & muliebres pertæſi, ad ejus proſcriptionem, ejectionem, aut perniciem procederent. & in locum ejus aliquem de Patruis ſurrogarent; Stirpis quoque ſuæ duos mares in exilum ire contingat. 71.

zgoda (r) aby żadnego z nich na te dostoieństwo nie obierano.

Złożono Seym Elekcyi w Kruszwicy, i nic na nim nie ustanowiwszy roziechano się. (s) Złożono tamże Seym drugi,

(r) Popiel & Filiis ejus una deletis, Proceres, Nobilesque Polonorum ad providendum de futuro Rege, generalem Conventum apud Crusviciam indicant Initiato, & pluribus diebus super Electione futuri Regis & Principis continuato Tractatu, variae dissensiones subortae sunt; nonnullis privata ambitione, & suffragiis cognatorum, Principatum molientibus, sibi usurpare; caeteris vero contraria oppositione reluctantibus, indignum judicantibus aliquem Indigenam in Principem surrogare. Filios autem Popiel Patruorum, & Poloniae Principum, universis Proceribus & Nobilibus assumi non placuit. 78.

(s) Votis itaque eligentium in diversas partes divisis, ex Crusvicia discessum est, nullo ordine pro administranda Republica procurato. Ibidem.

gi, (t) i na nim *pominąwszy Synow Stryiow Popiela*, powitano Rządcą Piasta.

Syn Jego Zemowit, tak się za życia ieszcze Oyca swego Polakom był podobał, iż po śmierci Piasta *za łaską i powszechną Szlachty zgodą*, na mieysce Oyca iest wzięty, (u)

Leszkowi Czwartemu, *pamiętni dobrodzieystw Oyca Jego* (w) Polacy *za powszechną Stanów i Szlachty zgodą*, rządy oddaią; (x) naznaczywszy mu Opiekunow z pomiędzy siebie.

La-

(t) Secundum pro eligendo Principe indicant Conventum, 79. & Piast Regem salutant 82.

(u) Favore & voluntate totius Nobilitatis, in Ducem assumitur; ita enim vivente Patre Statibus se insinuaverat, ut morte Patris subsecuta dignum Omnes Principem aclamarent. 84.

(w) Benevolentiam Semovito praestitam, in Filium ejus Lesconem convertunt. 85.

(x) Procerum & Nobilitatis communi assensu, ibid.

Łaſką, i miłością Polakow, raczey niż zaſługami ſwemi, przeciągnione rządy ſwoie (y) Leſzek czwarty z życiem zakończył; zoſtawiwſzy Syna Ziemomyſła, którego Polacy na doſtoieńſtwo Oyca podnieśli. Temu dał Bog Syna Mieczyſława, ktorego Stany i wſzyſtka Szlachta, (z) po śmierci Zemomyſła wzięli do rządow.

Boleſław Chrobry Syn Jego, *dla woiennych czynow i odwagi, od Senatu, i Szlachty iednym okrzykiem na Tron wyniesiony zoſtał*; (aa) a Mieczyſława wtorego, Syna Boleſława Chrobrego, w Gnieźnie na Seymie *za powſzechną Sena-*

tu

(y) Procerum & Optimatum Poloniæ charitate, magis quam ſuo merito, in annos plures Principatu Leſconis producto. 86.

(z) Proceres & Nobiles Univerſi Poloniæ, Miecislao innovant Regnum. 89.

(aa) Favore Prælatorum & Baronum Poloniæ, miranda omnium vociferatione, acclamatione, & conſenſu. 124.

tu zgodą, (bb) do Korony po Oycu, za życia Oyca naznaczono.

Po kilkoletnim po śmierci Mieczyſława wtorego Bezkrolewiu, po kilku Seymach na niczym zeſzłych, i po wypędzeniu z Polſki Kazimierza Syna Mieczyſławowego z Ryxą Matką Jego, złożył Arcybiſkup Gnieznieńſki Seym w Gnieznie, gdzie za ſtaraniem Jego *zezwolono na przywrocenie Kazimierza*, (cc) i poń poſłano. Wrocił ſię Kazimierz do Oyczyzny, i *za powſzechną zgodą* (dd) Krolem powitany zoſtał.

Bo-

(bb) Probantibus Prælatis & Baronibus generali Conventu apud Gneſnam habito. 172.

(cc) Quibusdam enim placebat, aut ex vicinis Principibus, aut ex propriis militibus Regem eligi, . . Poſt multos tractatus poſt varias jactationes, ſimultates, & tumultus, finem diſſidiis in hunc modum placuit ponere, modumque ſtatuere odiis, ... Solusque Caſimirus dignus viſus eſt, cui Regnum Legati, communi voto, eligendi deferent. 206.

(dd) Univerſali conſenſu Rex Poloniæ apellatus, 216.

Bolesław wtory Syn Jego, *gdy się Stany względem obrania nowego Krola naradzały* (ee) *za prożbami Dobrogniewy Matki Jego* (ff) *a za powszechną Senatu i Szlachty zgodą* (*) Krolem był koronowany. Krew Biskupa Krakowskiego ręką Bolesława wytoczona, zmazawszy woienne wielkie dzieła Jego cały Narod na niego oburzyła. Boiąc się kary i śmierci, uszedł do Węgier, (✝) a w nieszczęście to, i Syna swego zagarnął.

Zgo-

(ee) Ad substituendum alium Regem Proceres Poloniæ Tractatus agitabant. 247.

(ff) Accedebant & maternæ preces Reginæ Dobrognievæ, quæ unumquemque ex Consiliariis obtestabatur. 247.

(*) Magno Baronum & Nobilitatis favore, in Poloniæ Regem coronatus est. 247. 248.

(✝) Boleslaus conjuratione detecta, cum militibus, sui sceleris participibus, quorum mors, juxta ac Regis quærebatur, in Hungariam effugit. 297.

Zgodną wszystkich wolą, (gg) Władysław Herman Brat Bolesława na mieysce Jego wzięty, oddał Polakom więcey, niż wziął od nich, gdy im zostawił Bolesława Krzywoustego; ktorego Syn Władysław wtory, na Seymie w Krakowie, *za powszechną wszystkich zgodą* (hh) do rządow obrany, za złe rządy potym wygnany został. (ii)

Bolesław Kędzierzawy Brat Jego, *za powszechną Stanow zgodą* (kk) na mieysce Władysława wyniesiony, w poznieyszym

B

(gg) Consensu omnium concordi 301.

(hh) Lugubris Boleslai Polonorum Ducis e vita excessus diu Polonos, ne ad substituendum alterum Ducem, & ad providendum de Republicæ formæ, procederent, tenuit. Fit apud Cracoviam omnium Terrarum Generalis Conventus, ubi post varios Tractatus, & deliberationes Vladislaus, omnium Prælatorum, & Baronum assensu, & judicatione successurus decernitur. 454.

(ii) Pulso Vladislao Duce. 474.

(kk) Omnium Prælatorum, Baronum militumque consensu 474.

ſzym czaſie mało co z niego złożonym nie był. (ll)

Mieczyſław Stary Brat iego, *za powſzechną zgodą* (łł) rządy otrzymał,... i utracił ie, *za powſzechną zgodą* (mm)

Obrany *za powſzechną zgodą* (nn) Kazimierz wtory nazwany ſprawiedliwy, także zrucenia ſwego bliſki, przecie życie przy rządach dokończył.

Po śmierci Kazimierza, zgromadzeni na Seym Elekcyi do Krakowa Polacy

---

(ll) Fol. 515.

(łł) Electione & conſenſu univerſali folium adeptus. 523.

(mm) Tyrannum placet deici, & in locum ejus meliorem ſurrogari . . . . ea ſententia ab omnibus accepta & laudata, tum demum de ſubſtituendo Duce altero conſultatio habita eſt 532.

(nn) Non cunctemus igitur Proceres, ſed concordi ſententia, hunc, (*nempe Caſimirum*) aſſumamus, & decernamus Monarcham. Itum eſt a reliquis omnibus in hanc ſententiam, & omnes illi aſſenſi Proceres. 434.

cy, iedni Mieczyſława ſtarego, drudzy Xięcia Opolſkiego, trzeci zaś Leſzka Białego, iednego z Synow Kazimierza życzyli; i gdy iuż prawie wſzyſcy na Leſzka Białego zgadzali ſię, *Senator ieden Elekcyi tey oparł ſię, i całą rzecz zatrzymał.* Za ſtaraniem nakoniec Biſkupa Krakowſkiego, Leſzek Biały z przydaniem ſobie Opiekunow na Tron był wzięty. (oo)

Za

(oo) Caſimiri funebralibus exequiis rite peractis, ad ſubſtituendum novum Principem Conventus Cracoviæ indictus, & habitus eſt; In quo de ſurrogando Principe diebus aliquot, variis diverſisque votis certabatur. Fulco Epiſcopus Cracovienſis, Leſconem Album Filium Caſimiri decernebat ſubſtituendum. Hujus ſententiæ cum & Senatus, & major pars militum aſſenſi forent, unus ex Baronibus negavit. 568. Tandem omnibus, quæ in contrarium allegabatur, abrogatis, conſurgunt Proceres, & milites, & voce cælotenus emiſſa, acclamant. Vivat Leſko &c. 569.

(pp) Fol. 583.

Za ustąpieniem Rządów przez Leszka Białego, Mieczysław stary, powtornie obrany (pp) a za niedotrzymanie umow zrucony będąc, Leszkowi Białemu Polacy powtore Tron oddali. (qq)

Mieczysław stary *pozyskawszy przez Woiewodę Krakowskiego przyiaźń u Polakow* potrzecie od nich obrany (rr) życie na Tronie zakończył.

Leszkowi Białemu wracaią Tron na Seymie w Krakowie Polacy, *pod Kondycyą, aby Goworka Woiewodę Sendomierskiego od siebie oddalił.* Odrzuca te kondycye Leszek Biały, a tak złożyli drugi seym w Krakowie Polacy, na ktorym Władysław Laskonogi, Syn Mieczysława starego, *za zgodą powszechną* (ss) do Rządów wzięty iest.

Zupełne zwycięzstwo nad Rusią, ktore Leszek Biały otrzymał, wrociło mu serce Polakow. Do tego Mikoiay Woie-

---

(qq) In pernicem itaque & exclusionem Miecislai senis, facile exulcerati omnium animi consentiunt. Nicolaus Palatinus Cracoviensis, arce Cracoviensi occupata, Lesconem Album introducit, & omnium illi animos, studiaque conciliat. 585.

(rr) Palatini ejusdem ductu, & consiliis Miecislaus Senex in Cracoviam receptus est, & ex Nicolai Palatini Cracoviensis favore, se asserit adeptum fuisse Principatum. 588.

(ss) Ad substituendum in Principatum, morte Miecislai vacantem, alium Principem, Fulco Episcopus, & Nicolaus Palatinus Cracoviensis, generalem Conventum Comitiorum gratia, apud Cracoviam instituunt; Longo itaque Tractatu habito, etsi omnium vota pro Lescone Albo inclinarent, non aliter tamen eum pro Principe suscipere placuit, nisi ut Govoritium Palatinum Sendomiriensem a se prorsus relegat. His Lesco Albus, consilio habito, contra omnium vota respondet, Electionem de se factam dudum, propter conditionem de exiliando Govoritio appositam refutasse, nunc quoque; nisi eadem purgaretur conditio, ejusdem voluntatis, atque tenoris esse, nec posse adduci, ut cum Palatini dedecore, & injuria sui, fasces augeat Principatus, Vladislaus itaque ab omnibus Proceribus exceptus, omnium concordi favore & consensu accepit Principatum. 589. 592.

iewoda Krakowſki głowny nieprzyiaciel Leſzka Białego iuż nie żył. Złożono więc Seym w Krakowie, gdzie Władyſław Laſkonogi był złożony, *a za powſzechną wſzyſtkich zgodą* (tt) wſtąpił Leſzek Biały potrzecie na Tron, z którego był dwa razy ſchodzić muſiał.

Boleſław wſtydliwy Syn Jego do Rządow wzięty, od nich pozniey oddalony, Boleſławowi łyſemu Synowi Henryka rządy były oddane. W lat dwie za powſzechną zgodą był przywrocony, (uu) a Boleſławowi łyſemu rządy odięte.

Obrany za *powſzechną zgodą* Leſzek czarny, (ww) dwa razy na Tronie, przez powtorne obranie Konrada Xiążęcia Mazowieckiego zachwiał ſię. (xx) Po

(tt) Conventu apud Cracoviam celerius indicto, omnium votis & ſuffragiis Leſco Albus Monarcha, & Princeps Polonorum decernitur. 6co.

(uu) Conſentiente atque rogante Prandota Epiſcopo Cracovienſi ipſum in Ducem aſſumunt. 693.

(ww) Omnium Baronum militumque uniformi concordia electus. 817.

(xx) Fol. 827.

Po kilkoletnim po śmierci Leſzka czarnego Bezkrolewiu, pod czas ktorego rozdwoieni Polacy Boleſława Xiążęcia Mazowieckiego, i Władyſława Łokietka Brata Leſzka, to ſadzali na Tron, to zrucali; uſiadł na koniec na nim *za powſzechną wſzyſtkich zgodą* (yy) Przemyſław Syn Przemyſława, i za *powſzechną wſzyſtkich przytomnych zgodą*, *a nieprzytomnych przyſłanym zezwoleniem* (zz) zoſtał koronowanym i na Tronie życia dokończył.

Władyſław Łokietek na Seymie walnym w Gnieznie, *za powſzechną zgodą* (aaa) Krolem obrany, *za powſzechną tych-*

(yy) Univerſorum conformi voto & deliberatione Diadema decretum. 877.

(zz) Etſi Coronationi præfatæ non aderant, expreſſe tamen & concorditer in illam conſenſerant. Ibidem.

(aaa) Prælati, Baronesque Poloniæ Conventione Generali Poſnaniæ celebrata, id primum ſibi agendum præcipuum exiſtimarunt, ut aliquem Principem prudentem animoſum, & maturum, in Regem ſubſtituant. 883. Votis igitur ſingulorum ſcrutatis, omni-

tychże zgodą na drugim Seymie w Poznaniu od Korony odsądzonym został. (bbb)

Wa-

omnium deliberatione, consilio, assensu, Vladislaus Łokietek in Regem & Dominum eligitur, assumitur, & nominatur. 884.

(bbb) Prælati & Barones Poloniæ gravi amaritudine, & odio, contra Vladislaum Łokietek concepto, quod in quandam inconstantiam, Tyrrannidemque conversus, non defensioni & amplitudini Regni Poloniæ, sed oppressioni, & rapinis subditorum vacabat, & quia depravatas actiones suas, a quibus se, a Primoribus correptus, cessaturum spoponderat, resumebat; Conventum apud Posnaniam omnium Terrarum agunt, ubi, postquam gravamina, oppressiones, cæterea que afflictiones per Vladislaum Łokietek, aut suos illatæ recensitæ sunt, subijt singulorum pœnitentia, & desperatio animos, *de Duce Vladislao Łokietek aliquando electionem celebrasse*, & Regni Poloniæ Principatum ei demandasse. 893. Abrogandum itaque & finiendum ejus Regimen, tanquam inutile sibi universali sen-

Wacław Krol Czeski *za powszechną zgodą obrany* (ccc) Tron, i Koronę do śmierci dotrzymał.

Po śmierci Wacława, *Pominąwszy Potomstwo Iego*, lubo Syn iego Tytuł Krola Polskiego sobie przywłaszczał, (†) iedna część Polaków obrała Krolem Władysława Łokietka, druga Henryka Xiążęcia Głogowskiego. (ddd) Smierć Henryka

sententia omnes decernunt, & Venceslaum Bohemiæ Regem eligunt in Dominum & Regem 894.

(ccc) Quatenus electioni de se ad Regnum concorditer factæ benignum præbeat assensum. 895.

(†) Etiam se Poloniæ Regem gerebat & scribebat. 91.

(ddd) Nam licet Cracoviensis, Sendomiriensis, Siradiensis, Lanciciensis, Cujaviæ, & Dobrinensis Terræ, Conventione in Cracoviensi Civitate celebrata, Vladislao Łokietek, tunc præsenti, innovassent Regnum, & in ejus Principatum & Regimen, nemine discrepante consensissent, Prælati tamen, Barones & milites Majoris Po-

ka ułatwiła przeszkody do Tronu Łokietkowi, i przeciwna temuż przedtym część Polakow, *pominąwszy Syna Henryka* do Łokietka przystąpiła. (eee)

Kazimierz nazwany potym Wielki, Syn Łokietkow, *za ktorym umieraiący Oyciec prosił Polakow o Koronę* (fff) otrzy-

Poloniæ, videlicet Posnanienses & Calisienses, inveterato odio contra eum usi, quod illis nimis avare & superbe superiori tempore imperitasset; posuerunt hanc nefandam abominabilemque scissuram .... Nam Henricum Silesiæ & Głogoviæ Ducem, in suum Principem & Dominum eligentes, ejus Principatu & Regimine, aliquot annis usi sunt. 914.

(eee) Prælati & Barones Majoris Poloniæ, morte Henrici Ducis secuta, recesserunt a Filiis suis, & Gnesnæ Conventione Generali habita Vladislaum Łokietek in Regem elegerunt, *Principatu Filiorum Ducis Henrici, in totum abrogato.* 934.

(fff) Vosque, quorum recentia in me sunt merita, deprecor, & obtestor, ut præsentem hunc filium Casimirum in Regnum surrogetis. 1027.

trzymał Ią na Seymie w Krakowie *za powszechną wszystkich zgod ą* (ggg)

Ludwik Węgierski, Siestrzeniec Kazimierza, do Korony po Kazimierzu, od Niego, i od częśći Senatu, Stanom podany, po kilkodniowym naradzaniu się Stanow, powszechną zgodą, i pod umowionemi warunkami do Tronu wyznaczony został. (hhh)

Wstą-

(ggg) De novo Rege, in Vladislai Poloniæ Regis nuper morte absumpti surrogando, Prælati, Barones, Nobilesque Poloniæ Conventum omnium Terrarum, apud Cracoviam agunt, futuri Regis electionem celebraturi, 1028. Ubi dum omnium vota rogata, scrutataque essent, non alium, quam Casimirum Ducem unanimi voce declarant 1029.

(hh) Casimirus orbum se, & sterilem fore dinoscens, curam gerens de Statu Poloniæ, omnium Terrarum Regni sui Cracoviæ agit generalem Conventum. Ad quem cum frequens multitudo Prælatorum, & Baronum Regni Poloniæ convenisset, & per dies plures, quis tam pio Regi in Poloniæ Re-

Wſtąpiwſzy na Tron Ludwik, Rządy ſwoie zaczął, od żądania, aby Senat wyrokiem ſwoim rozwiązał, iezli Kazimierzowi Wielkiemu wolno było, tak iak On

Regnum ſuccederet, Conſilia varia, & Tractatus ſub præſentia Regis agitarentur, cum plerique Conſiliarii Semovitum Ducem Mazoviæ, alii Januſſium Mazoviæ Principem, alii Vladislaum Opolienſem Ducem, dignos Diademate commendationibus efferent, indignum rati, ut cum ſemen Regum Poloniæ, & in Mazovia & Sileſia germinis ſui propaginem late diffuderit, *notis præponant ignotos, & propriis peregrinos*. . . Abhorrebat Caſimirus Rex, & plerique ſecum ſentientes Conſiliarii, ſtomachabantur ferocius differendo ne ex Sileſiæ Ducibus quisquam depoſceretur in Regem, qui ſe abſque neceſſitate, & oppreſſione in Ditionem Regis Bohemiæ proprio peſſundato ſubſtraxerant, reddideruntque ſe indignos. . . Ex Mazoviæ vero Ducibus nihil incrementi acceſſurum Regno. . Quærendus talis Rex, per quem & defenſio, & amplitudo Regno Polonico proveniat; Nominatque Caſimirus Rex & *qui ſecum ſentiebant*, *Conſiliarii*,

On był uczynił, rozdawać Teſtamentem Powiaty, i Ziemie Rzeczypoſpolitey bez Rady i woli Senatu. Zlecił to Senat Sędziom Ziemſkim, którzy Teſtament Kazimierza, iako nadwerężaiący całość Królestwa ſkaſſowali, L. 10. f. 6. (***)

Po-

Ludovicum Hungariæ Regis tertio genitum. Hæc ſententia ab omnibus Proceribus Poloniæ tandem laudata, & accepta eſt, ſub certo fædere tunc coram icto, & conditionibus utilibus, & neceſſariis. 1055.

(***) Rex Caſimirus teſtamentum condit, ger quod duabus Filiabus ſuis Virginibus Annæ, Hedvigis, ex Filia Henrici Ducis Glogoviæ tertia uxore ſuſceptis, Omnia Ornamenta lectorum, cortinas, & velamenta byſſo, purpura, gemmis, margaritis, & lapidibus, pretioſis, rari operis fulgentia, item omnium vaſorum localium & Clenodiorum de argento medietatem, reliquam medietatem Hedvigi Conſorti ſuæ. Item Nepoti ſuo, ex Filia Eliſabeth primi Matrimonii, Caſimiro Filio Boguslai Ducis Stetinenſis, Sieradienſem, Lancicicienſem, & Dobrzynenſem Ducatus, &

Potym otrzymał Ludwik u Polakow, że mimo dawnych Ich Praw, po Jego śmier-

---

& quatuor Castra, Crusviciam, Bidgostiam, Bolachow, & Walcz. Item Ecclesiae Cracoviensi Crucem magnam auream plurimis gemmis & lapidibus ornatam, notabilem portionem Dominici ligni habentem, quae decem millibus florenorum appenditur. . . . Item Ecclesiae Gnesnensi Monstrantiam argenteam deauratam & insignem, Reliquiis Sanctorum refertam, & Bibliam. Item brachium S. Cosmae in Ciborio argenteo deaurato Ecclesiae Posnaniensi. Item duobus Filiis suis naturalibus, Niemierze, quem ex Judaea susceperat, & Joanni Bogudze Villas Kuthaw, Jurzincz, & Drugnia, Item Sbigneo, & Przedborio, atque Pakoslio Filiis Sbignei de Brzescie, Oppidum Włodzisław cum aliquot Villis. Item Joanni Zaklika, Castrum Międzygorze in Terra Sendomiriensi. Jaszkowi Zurawiki Podgaie, Paulo Złodzi Niekłay & pluribus aliis Curiensibus, Militibus & servitoribus suis villas, Oppida, Advocatias, Possessiones, Domos, pecunias in certo numero, & quantitate dedit, contulit, & legavit. Joannem de

śmierci iedną z Corek Jego na Tronie posadzić mu przyrzekli.

Na

---

deStrzelcze vocatum Suchywilk, Decanum Cracoviensem, & Cancellarium Regni Poloniae hujusmodi Testamenti sui constituens Executorem f. 1161. *Gdzież tu iest legowanie Testamentem Korony Polskiey Ludwikowi, iak swiadczy IMX. Kołłątay Referendarz Lit. w Dziele swoim za Sukcessyą Tronu, pod Tytułem Uwagi nad pismem Seweryna Rzewuskiego H. P. K. o Sukcessyi Tronu w Polszcze.*

Mittitur tandem, & a Ludovico Rege Vladislaus Opoliensis Dux ad Praelatos & Barones Poloniae, ut per sententiam suam pronuntient, quid juris sit, si licuit Casimiro Regi Poloniae, & Propinquis, & Praelatis & Baronibus suis Poloniae inconsultis, Terrarum & Ducatuum notabilium facere alienationes, sed Praelatis & Baronibus Poloniae . . . quaestionem dissimulatione, aut silentio absolventibus, Nuntio Regis Duce Opoliensi instante, iidem determinationem hujusmodi ad Judices Terrestres rejiciunt.

Na ſundamencie przyrzeczenia tego, Zygmunt Margrabia Brandeburſki, ktory był poiął Maryę Corkę Ludwika, zoſtał za życia ieſzcze Ludwika na Seymie w Zwoleniu Krolem ogłoſzony. (iii)

Po śmierci Ludwika, gdy Zygmunt Domarata Rządce Wielkopolſkiego za bezprawia iego odſądzić nie chciał, złożyli Polacy Seym w Radomſku, na ktorym nie chcąc więcey mieć Krolem Zygmunta, a między Semowitem Xiążęciem Mazowieckiem, i Jadwigą drugą Corką Ludwika, wahaiąc ſię, nakoniec na Jadwigę zgodzili ſię. (kkk)

Toż

---

unt. Qui a Procuratoribus Ludovici Regis rogati, pronuntiant Donationes Caſimiri Poloniæ Regis in morte factas, tanquam in læſionem notabilem Regni & præjudicium proximorum irritandas & reſcindendas fore. pag. 6.

(iii) Lib. 10. fol. 67.

(kkk) Sigiſmundo apud Brzeſcie agenti, Poloni priorem repetunt petitionem, & Domarathum a Majoris Poloniæ Capitaneatus regimine amoveri depoſcunt. Sed cum ſe id nullo facto re-

Toż ſamo na drugim Seymie w Wiślicy mimo Zygmunta na tymże Seymie znaydującego ſię *powſzechną zgodą* potwierdzili. (lll) Tak Zygmunt ſam winą ſwoią Tron i Koronę poſtradał.

C Zło-

---

reſpondiſſet, mittuntur ad Cracovienſes Prælatos & Barones Nuntii, qui communem apud Radomſko Oppidum agi conventionem pro die Sanctæ Catharinæ ad providendum de Statu Regni Poloniæ perſuadeant. Quo impetrato, & frequenti Prælatorum & Baronum numero pro die conſtituta veniente, etſi magnæ Parti Prælatorum & Baronum ad regendum Poloniæ Regnum Semovitus Dux Maſoviæ aptior, quam Marchio Sigismundus videretur, poſt varias tamen altercationes, ea concluſio capta eſt, ut alteri ex Filiabus Ludovici Regis præſtent homagium, & Nuntii ad Dietam Vislicenſem tenendam, pro concluſionis præfatæ majori firmitate ſunt transmiſſi Lib. 10. Fol. 69 70.

(lll) Magnus conventus Visliciæ cæptus eſt, cui cum Sigismundus Marchio cum Bodzanta Archiepiſcopo Gneſnenſi & Domaratho adeſſent . . . 70.

Con-

Złożono potym Seym w Sieradzu, gdzie Semowita Xiążęcia Mazowieckiego, na którego powſzechna zachodziła zgoda, *Elekcyą do czaſu odłożono*, a Poſłom Węgierſkim dano odpowiedź taką, iż ieżliby Iadwiga na naznaczony od Polaków czas do Polſki nie ziechała, i Męża z ręki Polakow nie wzięła, tedy Polacy innego ſobie obrać Krola poſtanowili. (mmm)

Po

Concluſionem, apud Radomſkie initam, frequenti ac conformi approbatione ratam eſſe, hi, qui Viſliciæ convenerant, jubent & decernunt. 70.

(mmm) Vigeſima octava Martii die adveniente, in frequentiſſimo Prælatorum, Baronum, & militarium Poloniæ numero, Siradienſis conventio agi cæpta eſt, ubi ſingulis Pontificibus, Baronibus, Regni Poloniæ, Semovitum pro Rege habendum decernentibus, Bodzanta Gneſnenſis Archiepiſcopuś conſurgens, a multitudine Nobilium, & militarium quærit, *placeretne & ipſis Semovitum Maſoviæ Ducem aſſumi & coronari in Poloniæ Regem?* Quibus concinna ſententia Semovitum Regem inſtituendum

Po kilku Seymach obraniem nowego Krola Elżbicie Matce Jadwigi grożących, zezwoliła nakoniec Elżbieta na przyſłanie Polakom Jadwigi, ktorą Polacy za przybyciem ley do Krakowa, *odłożywſzy napotym wyſzukanie ley Męża*, (nnn) niemieſzkanie koronowali.

C 2 Ode-

dum clamantibus . . . . tumultu conquieſcente, Jaſzko de Teczyn Caſtellanus Woynicenſis concionatur, & ſuadet Polonos Hedvigis Filiæ Regiæ primum debitores eſſe, & ejus adventum præſtolari &c. . . . Ea ſententia ab omnibus commendata, probataque, placuit Semoviti *Ducis electionem in tempus aptius differri*, & Legatis Reginæ Eliſabethæ reſponderi. Si Filia Regis Ludovici Hedvigis pro feſto Pentecoſtes inſtanti in Regnum Poloniæ advenerit, & in eo, cum viro ipſi conjungendo manſuram, & ſingula ab illo alienata diſtractaque, & ſignanter Terras Ruſſiæ, item Terras Vielunenſem & Debrzynenſem recuperaturam ſe ſpondent, ſe Illam pro Domina & Regina habituros; ſin minus, quæſituros ſibi utilem Regem. Pag. 80.

(nnn) Interim, quo illi ſponſus aptatur, & queritur. 96.

Odezwał się wkrótce przez Posły o Jadwigę Jagiełło, któremu mimo serca Jadwigi, Polacy Rękę Iey przyrzekli, pod kondycyami wielkie korzyści, kraiowi i Wierze prrynoszącemi. (ooo)

Tym czasem Wilhelm Xiążę Rakuskie przypadłszy Jadwidze do serca, wymogł na niey, że mimo obietnicy tak uroczyście Jagielle daney, związki małżeńskie z nim zawrzeć zezwoliła. . . . Przygotowano więc potaiemnie Łoże Małżeńskie w zamku Krakowskim; do którego gdy Wilhelm Xiążę Rakuskie szedł skrycie prowadzony, był z rozkazu Senatorow, którym się ten Jadwigi wybor podobać nie mogł, z Pokoiow i z zamku ze wstydem wyrzucony. (ppp)

Przy-

(ooo) Fol. 98.

(ppp) Verum dum ad Cracoviensem Arcem thalami secreta cum Hedvigi Regina suscepturus cubilia, perductus esset, cura & mandato Baronorum Poloniæ, quibus copulatio ipsa summopere displicebat, tam ex Arce, quam ex thalamo cum dedecore & injuria exclusus, expulsusque est, & ab omni carnali commercio Reginæ præ-

Przyciśniona na koniec ustawnym Senatu naleganiem Jadwiga, musiała wybor swoy zamienić za wybor Polakow, i *porzuciwszy Męża swego Wilhelma Xiążę Rakuskie*, wzięła z rąk Senatu Jagiełła, a tak potęgę, i rozległość Królestwa Polskiego podwoiła. (*)

Jagiełło od Polakow dany Jadwidze, i od Polakow do Królestwa przyięty, *uprosił sobie u nich na Seymie w Brześciu*

prædictæ sequestratus. Hedvigis autem Regina, exclusionem Vilhelmi ex castro moleste ferens, in Civitatem ad illum facere parabat descensum. Cumque portas Castri, Baronum cura & mandato, clausas offendisset, violare illas petitur, dataque securi, manu propria nitebatur, Demetrii tandem militis de Goray precibus expugnata, cæptum omisit. 102.

(*) Qui (Poloni) Vilhelmo Austriæ Duce à legitima Uxore ignominiose excluso, fæminam renitentem, Jagielloni barbaro non abhorrendo adulterii facinus, jungi procuraverunt, 105.

ściu, (qqq) iż obiecali Syna Jego Władysława Jagiellończyka po śmierci Jagiełła wziąć na Krolestwo, pod warunkami na piśmie zobopolnie zawartemi, i za ręce Oleśnickiego Biskupa Krakowskiego złożonemi, ktore gdyby dopełnione nie były, tedy Władysław Jagiellończyk nie miał Polskiego Tronu osiadać. (rrr)

Na

(qqq) In die S. Marci in Brzescie Kujaviensi Conventio Generalis habita est. In qua poloniæ Rege Vladislao petente, & instante, Prælati, Principes, & Barones Regni Poloniæ, obligarunt se Filium Regis noviter natum Vladislaum, Patre mortuo, pro Rege & Domino, per literas speciales suscepturos, pag. 486.

(rrr) Literas tamen hujusmodi in Sbignei Episcopi Cracoviensis manus commendant, tum demum Vladislao Regi tradendas, cum Regno & cuilibet Terræ Litteræ speciales, Regiæ Majestatis sigillo munitæ, libertates, & immunitates continentes, juxta minutam tunc conceptam forent consignatæ, Quæ si negarentur, non teneri se ad Illam, & Sbigneum Cracoviensem Episcopum, ad litteras obligationis reddendas arctabant, 486.

Na Seymie walnym w Sieradzu, Jagiełło, widząc się pracą i laty obciążonym, a nie maiąc żadneypewności aby Syn Jego Władysław po nim Korony mogł dostąpić, albowiem pismo przyrzeczenie wzięcia na Tron Władysława młodego, i zobopolne umowy i warunki w sobie zawieraiące, w rękach Oleśnickiego Biskupa złożone, było iuż dawniey na Seymie w Łęczycy, od Stanow na Krola o niedotrzymanie umow urażonych odebrane, i w niwec obrocone. (sss) *Prosił znowu Polakow aby go upewnili, ieżli po śmierci Jego wezmą na Tron iednego z Synow Jego. Po długim i dokładnym naradzeniu się*, przyrzekli Polacy Krolowi, że Władysława Jagiellończyka po śmierci Jego na Tronie posadzą. (ttt)

Prze-

(sss) Fol. 491. Obacz pod Tytułem Władysław Jagiellończyk.

(ttt) In Conventione Generali Siradiæ. Vladislaus Rex omnes allocutus rogat: ut cum videant eum extremam ætatem agere, & ad limen mortis propinquare, utrum ex duobus Filiis suis in Regem assumere morte sua repromittant, qui ipsis pro Regni regimine aptior videatur; super quo Præ-

Przestał żyć Jagiełło, i nowe się znalazły okoliczności, względem Władysława Syna Jego; spełzło na nich Seymow kilka, *na koniec na Seymie w Krakowie za usilnemi Zofii Matki Władysława prożbami, ktora żebrała u Polakow, aby potomstwo Jey od Tronu nie oddalali* (uuu) *powszechna zgoda Senatu i Posłow Ziemskich* (www) na Władysława nastąpiła.

Tu przerwiymy na czas ciąg idących daley Krolow, a zastanowmy się nieco dla pokazania na iaw trwaiącey zawsze w Polszcze Elekcyi.

Widziemy zaraz, że po śmierci Lecha, Polacy obrali do Rządow Dwunastu Woiewodow, i rząd dawny zupełnie odmie-

Prælati & Barones deliberatione habita, concorditer, nullo discrepante Filium Seniorem Vladislaum in Regem recipere se obligaverunt. Fol. 604.

(uuu) Adest Regina suplicans," ut unum ex Filiis, pro Rege assumere dignarentur. 665.

(www) Inducuntur insuper vota nuntiorum, qui a singulis Terris Poloniæ venerant. *ibid.*

mienili. Więc iuż na początku samym Rzeczypospolitey, Sukcessyi żadney ustanowioney od Polakow nie było, ale wolno było Narodowi, albo obrać Krola, i naznaczyć Dom Jego do Sukcessyi; albo obrać Krola, z warunkiem wolney na zawsze Elekcyi; albo na koniec żadnego nie obrać, co się też i stało.

Wrocili się znowu do Krolow czyli Rządcow Polacy, i wzieli na Tron Krakusa; więc była Elekcya.

Prosił za Synami swemi umieraiący Krakus, aby Polacy pamiętni dobrodzieystw Jego, iednego z Synow iego na mieyscu Oyca posadzili; więc czuł, iż Synowie Jego, Prawa Sukcessyi do Tronu nie mieli.

Złożyli z rządow Polacy Syna Jego, Lecha drugiego; więc nie było sukcessyi.

Wzieli potym do Rządów Wendę, Corkę Krakusa; ale Dzieiopisowie uczą nas; iż to uczynili przez zbyteczną wdzięczność ku pamięci Krakusa, i w nadziei rozszerzenia Krolestwa Polskiego, przez złączenie z Polską Kraiow tego Xiążęcia, z ktorymby Wenda w szluby wstąpić chciała; więc i Wenda nie prawem sukcessyi, Tron osiadła.

Po

Po Jey śmierci, mineli Polacy Potomkow Krakuſa w Krolowey Czeſkiey Lubuſi, Corce Krakuſa; i Synach Jey, pozoſtałych; więc nie było ſukceſiyi.

Obrali na Tron Piaſta Polacy, pominąwſzy Familie Popielow, to ieſt Braci Stryieczno rodzonych Popiela; więc nie było ſukceſſyi.

Wypędzili Potomka Piaſtowego Kazimierza; więc nie było ſukceſſyi.

Za uſilnemi Przyiacioł Kazimierzowſkich prozbami, po pięcioletnim prawie Bezkrolewiu obrali go Krolem; więc była Elekcya.

Wypędzili Syna Jego Boleſława; więc nie było ſukceſſyi. Syn Boleſława także nieſzczęściem tym był zaięty, i z Oycem wypędzony; więc nie było ſukceſſyi.

Podawali Polacy kondycye Rządcom ſwoim przed wynieſieniem ich na Tron; iako to Leſzkowi Białemu; &c. więc była Elekcya.

Oddawali Tron innym, gdy ci pierwſi przyiąć kondycyi nie chcieli, iako to z tym ſamym Leſzkiem naſtąpiło; więc nie było ſukceſiyi.

Na

Na koniec Rządcow ſwoich to brali na Tron, to zrucali, iak potrzeba Narodu, albo okoliczność czaſow wyciągały. Rzecz zaś taka, Narodowi pód Panem z Prawa ſukceſſyi panuiącym żyiącemu, wolna bydź nie mogła, ale iakiegoby Pana dało mu Urodzenie, takiego by był przyiąć i cierpieć obowiązanym.

Ze trzydzieſtu ſześciu Rządcow, ktorych od zeyścia Lecha do Władyſława Jagiellończyka rachuiemy, widziemy *ſześciu obranych, i zruconych*, iako to Lecha drugiego, Leſzka pierwſzego, Boleſława wtorego, Władyſława wtorego, Władyſława Laſkonogiego, i Boleſława łyſego. *Pięciu zruconych, i przywroconych*, iako to: Kazimierza pierwſzego, Leſzka białego, Mieczyſława ſtarego, Boleſława wſtydliwego, i Władyſława łokietka, *czterech obranych, i na Tronie zachwianych*, iako to: Popiela drugiego, Boleſława kędzierawego, Kazimierza wtorego, i Leſzka czarnego. *Pięciu, ktorzy ani przez ſiebie, ani przez Przodkow ſwoich nic wſpolnego z Tronem nie mieli, na Tron wziętych*, iako to: Krakuſa, Przemyſława pierwſzego, Leſzka drugiego, Piaſta, i Jagiełła. *Trzech od Narodu na Seymach na Kroleſtwo wyznaczonych*, iako to: Mieczyſława wtorego, Ludwika Węgierſkiego, i Władyſława Jagiellończyka. *Czterech dla zaſług, lub prozb Oy-*

Oycom Ich na Tron posadzonych, iako to: Wendę, Leszka trzeciego, Leszka czwartego, i Kazimierza wielkiego. *Jednego dla wielkich dzieł Jego woiennych, powszechnym wszystkich okrzykiem na Tron podniesionego*, to iest. Bolesława Chrobrego, a wszystkich ogólnie, *za powszechną Narodu wolą*, na Tron wziętych.

Znayduie się między niemi trzech tylko, o ktorych opuścił Długosz wyrazić, iż obranemi do Tronu byli. Ci są, Popiel wtory, Zemomysł, i Bolesław krzywousty. Ale gdy widziemy daley w tym samym Autorze, iż Oyciec Popiela był *za powszechną zgodą*, to iest przez obranie do rządow wzięty, a Popiel wtory dla złych swych obyczaiow czuł *iż z Tronu mogł bądź zrucony, i tego lękał się*; Gdy widziemy iż Oyciec Zemomysła Leszek czwarty, *dla zasług Oyca swego został rządca obrany*; Gdy na koniec widziemy, iż Oyciec Bolesława krzywoustego Władysław Herman także był *obranym*, a Syn Bolesława krzywoustego, i *obranym i zruconym został*; nieomylna rzecz iest, że i ci trzey nie Prawem sukcessyi ale Prawem Elekcyi Tron Polski osiadali. Bo Tron sukcessyą posiadany, nie mogąc bydź dla żadnych przyczyn odiętym, bać się utraty onego Popiel był nie powinien, gdyby on był nie czuł, iż Prawem

wem

wem sukcessyi na nim nie siedział. Bo gdzie iest Sukcessya, tam Prawem urodzenia Syn po Oycu następuiąc, Oyciec Ziemomysła Leszek czwarty, nie byłby potrzebował *zasług Oyca swego*; aby na Tron był wyniesiony. Bo na koniec uznawszy Elekcyą co do Osoby Oyca, to iest Władysława Hermana, i Wnuka Jego, to iest Władysława drugiego, chcieć potym utrzymywać sukcessyą, co do Osoby Syna Hermanowego, to iest Bolesława krzywoustego, to pogodzić z zdrówym rozumem nie podobna.

Skarga przed Sądem Cesarza, przez Mieczysława starego w R. 1178 zaniesiona, oto, iż go Polacy bez winy, bez Pozwu, bez wywodu z Tronu zrucili, *non citatum, non convictum, non confessum Principatus destitui prærogativis.* dowodzi iaśnie, że Polacy sądzić Rządcow swoich, i odbierać im Tron za poprzedzaiącym sądem Prawo mieli. Odprawa przez tenże Sąd Cesarski Mieczysławowi dana w te słowa „ że nie można było Polakom odbierać Prawa wolney Elekcyi, Rządcow, ktorym na iedno wychodziło mieć złego Rządzcę, albo go nie mieć żadnego. — *Nam nec Polonis eligendi Principem posse adimi potestatem, quia, nihil interest, inutilem habeant an nullum.* — Iaśniey Słońca pokazuie, iż pod ow czas od Sąsiadow Polski, prawo wolney Elekcyi

Kro-

Krolow było znane za święte i nienaruszone. Zyiący pod ow czas Kadłubek, w dzieiach swoich, nam te świadectwo wolney Elekcyi Xiążąt zachował, które tym bardziey ważnieysze iest, iż iest przez takiego Autora zachowane; który pisząc Historyą polską za rozkazem Kazimierza drugiego, podeyrzenia w naciąganiu Historyi na rzecz Królow, uyść nie może. Kadłubek fol. 783.

Prozno zarzucaią nie którzy, iż lubo obierali Polacy Królow swoich, nie mogli iednak ich obierać, tylko w iedney Familii; z inney zaś obierać ich nie mogli, poki ta, w ktorey obierali, zupełnie nie wygasła. Lecz, ieżeliby tak bydź miało, za coż Polacy po śmierci Wendy pomineli iey Siestrzeńcow, a dwunastu Woiewodow obrali? Za co po śmierci Popiela Wtorego, mineli oni cały Dom Popielow, a Tron w Dom inny, to iest Piastow przenieśli, za co nakoniec po śmierci Jagiełła, obrali oni Syna iego Władysława Jagiellończyka, urodzonego z Zofii Xiężniczki Ruskiey, a pomineli tak liczną Familią Piastowską, która na ten czas w Xiążętach Mazowieckich, i innych znaydowała się? Wszak Władysław Jagiellończyk, ani z Oyca, który był Litwin, ani z Matki, ktora była Ruska, krwi Piastowskiey w żyłach swoich mieć nie mogł, a przecie Krolem był obrany? Wszak z Familii Piastowskiey, iakośmy dopiero mowili, tylu było Xiążęt, mianowicie Mazowieccy; a przecie nikogo z nich Polacy na Tron nie wzieli, ale Władysława Jagiellończyka na nim posadzili? albo tedy bayką to iest, że po Wendzie było dwunastu Woiewodow, że Piast mimo Popielow Tron i Rządy obiął, że Władysław Jagielończyk był Krolem; albo też, iezli to prawda iest, tedy to że Polacy nie mogli obierać Krolow z inney Familii, póki ta, z ktorey obierali nie wygasła, bayką iest oczywistą.

Prożno ieszcze zarzucaią i to niektorzy świadectwem Długosza wsparci, iż Bolesław krzywousty przed śmiercią, Polskę między Synow podzielił, i Syna swego Władysława wtorego na Trón naznaczył; coby Bolesław, mowią oni, czynić nie odważył się, gdyby był Tronu Prawem dziedzictwa nie posiadał. Ale niech tylko daley czytaią oni Długosza, a znaydą w nim odpowiedź dostateczną. Smierć Bolesława krzywoustego, mowi on, długo Polakow w zawieszeniu trzymała, względem nowey formy Rzeczypospolitey i postanowienia nowego Xiążęcia, *diu, ne ad substituendum alterum Ducem, & ad providendum de Reipublicæ forma procederent, tenuit.* 453. Więc iuż nie było Prawa sukcessyi Tronu; bo w Prawie sukcessyi Tronu Osoba panuiąca

ca żyć przestaie, Pan zaś nidgy nie umiera, i Tronu wakuiącego nigdy nie masz. Gdyby więc sukcessya Tronu pod ow czas była w Polszcze, tedy Władysław Syn Bolesława, tego momentu, ktorego Oyciec Jego żyć przestał, rządy by był w Polszcze obiął, ani by Polacy długo namyślali się, względem postanowienia nowego Xiążęcia, i rzecz całą zwłoczyli, gdyby Elekcya u nich mieysca nie miała. —

Poydźmy daley - Utraciwszy bowiem mowi Długosz, tego, za którego Rządów Polacy tak sławnemi i wielkiemi stali się, każdego innego Rządy do smaku iuż przypaść im nie mogły, *ut cujuslibet alterius, sublato Illo Principatum fastidirent, Ibidem.* Tu się pokazuie dla czego Polacy obranie nowego Xiążęcia zwlekali; to iest, sława ogromna Bolesława, trudnemi ich w wyborze nowego Rządzcy czyniła, a trudność w wyborze, wahania się ich, i zwłoki była przyczyną. Lecz gdzie iest trudność w wyborze, tam iest i wybor, a gdzie wolny iest wybor Królow, tam Sukcessyi zapewne nie masz, i bydź nie może.

Mowi nakoniec ten Dziciopis. Gdy zaś powszechna w Krain spokoyność, przez poroźnione syny Bolesława rwać się poczęła, a Xiążęta według rozporządzenia Oycowskiego, o przypuszczenie siebie do ziem naznaczonych dopraszali się, *ad Terras designatas se admitti flagitarent.* Składaią Polacy Seym w Krakowie, *Generalis omnium Terrarum Conventus*, gdzie po wielu targach, i rozwagach, *post varios tractatus & deliberationes*, *za powszechną wszystkich zgodą* Władysławowi Tron oddali; i podział Ziem przez Bolesława Krzywoustego uczyniony, potwierdzili.

Z tych krotkich Długosza słow widziemy, że Polakow zwlekaiących obranie nowego Xiążęcia, boiaźń zamieszania wszczynaiącego się w kraiu, do złożenia Seymu przymusiła; to iest, trzeba było Polakom uniknąć zamieszek, a Bezkrolewiu koniec położyć; ale dla zakończenia Bezkrolewia, trzeba było Tron Polski osadzić, co bez Elekcyi, a Elekcya bez Seymu bydź nie mogła. Złożono więc Seym, aby na nim nowego Xiążęcia obrac, Bezkrolewie zakończyć, i wszczynaiący się domowey niezgody ogień ugasić. Lecz Seym składać, i na nim Rządzcę wybierać, pytam się, czy to iest mieć w kraiu Sukcessye Tronu ustanowioną?

Widziemy daley, że prozby i naleganie Synow Bolesława, aby ich do naznaczonych im od Oyca Ziem, Polacy przypuścili, było drugą przyczyną Polakom,

kom, do prędkiego złożenia Seymu. Lecz ieżeli Xiążęta prosili i nalegali Polaków, aby Ich do naznaczonych od Bolesława Ziem przypuścili, a sami się do nich brać nie śmieli, idzie zatym, że podział Ziem przez Bolesława uczyniony, czczy był, i Prawem, bez woli Polakow bydź nie mogł. Ieżeli zaś podział Bolesława czczym był, i prawem, bez woli Polakow bydź nie mogł, idzie za tym, że Bolesław krzywousty czynić ten podział mocen niebył; a ieżligo czynić mocen niebył, nie był on Dziedzicem Tronu, nie był Dziedzicem Kraiu, niebyli niemi iego Synowie, ale równie oddanie Trona, iak oddanie Ziem, od woli Narodu było zawisło; i Synowie Bolesława mieli przyczynę, do otrzymania Ziem naznaczonych, wyroku Narodu domagać się i oczekiwać.

Widziemy na ostatek z tych słow, *po wielu targach i rozwagach*, *post varios tractatus & deliberationes* Władysława na powszechną zgodą na Tronie posadzili, i podział Bolesława utwierdzili, ... że nie tak łatwo Władysława do Tronu, i Xiążąt do Ziem przypuścili Polacy, ale że równie do podniesienia na Tron Władysława, iak do przypuszczenia Xiążąt do ziem im wyznaczonych, wiele trudności znaleść musieli Xiążęta, niż na to oboie, wyrok woli Narodu otrzymali.

A tak zarzut ten, Dziedzictwo Tronu, z podziału Ziem przez Bolesława uczy-

nionego niby dowodząc, a na świadectwie Długosza wsparty, tegoż samego Długosza dalsze słowa do szczętu zbiiaią; które dziedzictwo pod ten czas Tronu, tym mniey iest do wiary podobne, iż widziemy z Dzieiow, że tenże sam mniemany w zarzucie Dziedzic Tronu Władysław, wkrotce z Tronu złozonym został. *Pulso Vladislao Duce &c.* (*)

Zarzucaią na koniec nie którzy, umowę między Ludwikiem i Polakami zawartą około Tronu Polskiego na osobę Ludwika i Syna iego, a gdyby go nie miał, tedy na Osobę Jana Siostrzeńca iego, i Syna Jana. Co iednak nie było Sukcessyą, ale tylko dezygnacyą; albowiem te do Tronu wyznaczenie, nie daley szło iak do Syna Ludwika, albo gdyby go nie miał, do Syna Siestrzeńca Ludwika. Ale gdy układ ten, Polakow z Ludwikiem, poznieyszemi umowami zniesiony, mieysca nie miał, nie masz więc w tey mierze, ani co zarzucać, ani na co odpowiedać.

(*) Zarzut ten dawno iuż zbity, przez Xiędza Konarskiego, męża wielkiey nauki. Obacz w Przedmowie pierwszego Tomu Konstytucyi.

Daymy nakoniec, żeby Sukceſſya Tronu mogła mieć mieyſce, w Piśmie iakim, co do potomkow Ludwika. Ale gdy widziemy, że Iadwiga Corka iego, nie Prawem Sukceſſyi na Tron weſzla, (obacz mmm. nnn. ppp. *) i potomſtwa po ſobie nie zoſtawiła; Sukceſſya ta więc mniemana, w iſtocie mieyſca nigdy nie miała, i zawſze wyidzie nato; iż Prawem Sukceſſyi, żaden Krol na Tron nie wſtąpił.

Znaydziemy w Dzieiach Długoſza, to = Że Polacy Seym Elekcyi złożyli. — Polacy rząd odmienili — Polacy na Seym ſię zebrali, i nic na nim nie uſtanowiwſzy roziechali ſię — Polacy nowego Xiążęcia, albo Krola obrali — Polacy dwoch Xiążąt obrali — Polacy Krola wypędzili — Polacy Syna zmarłego Krola pominęli — Polacy zruconego Krola znowu na Tron wzieli — Polacy Familią i Imie zmarłego Xiążęcia całkiem pominęli, i Tron w inny Dom przenieśli — Polacy pamiętni proźb Oyca, Syna Jego na Tronie poſadzili — Polacy za życia Oyca, na Tron przyſzłego Krola wyznaczali &c. &c. Ale tego nigdzie nie znaydziemy, aby Polacy, Prawa obierania Krolow nie mieli, albo ich nie obierali. A gdyby ſię i znalazł w Autorze ktorym wyraz taki, Jego właſny, lub przytoczony, ktoryby Sukceſſyą Tronu udawał; za dowod iednak, uſtanowioney Sukceſſyi Tronu, przyiętym bydź nie może. Bo tu o to idzie, aby wiedzieć, iezli Krolowie Polſcy przez obranie na Tron ſiadali, czyli też Prawem Sukcesſyi Syn po Oycu na Tron wſtępował; a nie oto, co kto w mowach, lub piſmach ſwoich, w tey mierze mogł powiedzieć. I tak, to, co Fulko Biſkup Krakowſki o Dziedzictwie Leſzka Białego do Tronu, w mowie ſwoiey za Leſzkiem Białym przytacza, nie przeświadczy nikogo, że pod ow czas było w Polſzcze dziedzictwó Tronu; Ale to, że Kazimierz Oyciec Leſzka Białego był obrany, że był zrucenia bliſki, że Leſzek biały Syn Kazimierza, trzy razy na Tron wzięty, dwa razy z niego ſchodzić muſiał, że Syn Leſzka Białego Bolesław wſtydliwy na Tron po nim podnieſiony, pozniey zrucony, i znowu na Tron przywrocony zoſtał; to nieomylnie każdego przeświadczyć muſi, że pod ow czas nie Sukceſſya Tronu, ale Elekcya, Rządcow Polakom dawała.

Do tego, czytaiąc Dzieie, roznicę zawſze czynić potrzeba, między zdaniem Autora, a przypadkami Dzieie ſkładaiącemi, to ieſt iſtotą Dzieiow. Zdanie Autorów, Dzieie Narodów piſzących, pochodząc z różnego uprzedzenia tychże ſamych Autorów, *którzy częſtokroc za* roz-

rozkazem pisać muszą, różne i odmienne bydź mogą; Istota zaś Dzieiów, iedną zawsze iest, i za wolą Autorów odmieniać się nie może. Między zdaniem więc Dzieiopisa, a Istotą Dzieiów, zawsze się istoty Dzieiów raczey, niż zdania Dzieiopisów trzymać należy. I tak gdyby Autor ktory, opisuiąc iaki zakąt świata, był tego zdania, iż tam nigdy rodzay ludzki nie postał, a przecież Miasta, Swiątynie, mieysca igrzysk, i potyczek, Porty i Domy Rządowe, dokładnie i z dowodami opisywał; nie wątpliwa iest rzecz, iż zdanie Jego odrzuconeby zostało, iako istocie rzeczy przeciwne. To samo i o Dzieiach Polskich mowiąc, gdyby Autor ktory wyrzekł to, na początku Dzieła swego, iż w Polszcze, Sukcessyą do Tronu ustanowioną, Krolowie Tron posiadali, a w dalszym ciągu Dzieła swego, Elekcyą każdego Krola, zrucenie każdegó z nich, i do Tronu niektorych przywrocenie dokładnie, i dowodnie opisywał; zapewne zdanie Jego względem dziedzictwa Tronu, zupełnie znieważone byłoby; bo w Historyi, Istota Dzieiów stanowi prawdę, nie zdanie Autora. Ale iuż do Jagiełłow przystąpmy, albowiem o tych do Tronu Polskiego Dziedzictwie, naywiększe iest uprzedzenie.

WŁA-

WŁADYSŁAW JAGIEŁŁO

Nie masz Polaka naymniey Dzieiów domowych wiadomego, ktoremuby tayno było, że Jagiełło, ani wiary, ani wspólobywatelstwa, ani pokrewieństwa, ani nic wspolnego z Polakami nie maiąc, słowem nie będąc Polakiem, nie mógł mieć Prawa do Korony. Dali mu Ią iednak Polacy, pociągnieni wielkiemi korzyściami, ktore ztąd wiara i Rzeczpospolita odnosiły. Łączył on bowiem na zawsze do Kraiów Polskich, całą Litwę, Żmudż, i wszystkie inne kraie na Sąsiadach zdobyte, tudzież wiarę Chrześciańską sam i z całym Narodem przyiąć obowiązywał się. Musiała zatym i Jadwiga, wstrętu, ktory miała do związkow z Jagiełłą, Ofiarę Polakom uczynić; przyrzekłszy z rąk Ich wziąć Męża, a nie mogąc z rąk Ich Innego spodziewać się, prócz Jagiełłę. Złożono więc Seym w Krakowie, na ktorym odrzuciwszy Polacy własnych Xiążąt Kraiowych, iako Narzędzia mało zdatne, poszli do kreskowania się na obcych, i podobało się obierać Krolów, z cudzych, raczey niż z swoich. *Propriis itaque Ducibus velut parum utilibus instrumentis abjectis, ad externorum suffragia itum est, peregrinosque Reges legere, quam proprios placuit.* Dlugosz Lib. 10. fol. 99.

I gdy część iedna Zemowita Xiążęcia Mazowieckiego, druga Wilhelma Xiąże Rakuſkie, trzecia Opolſkiego Xiążęcia obrać radziła, a mało kreſek za Xiążęciem Mazowieckim i Rakuſkim pokazało ſię, *Occureretque Semovitum & Vilhelmum ſuffragiis tenues fore*,, Opolſki zaś Xiąże od Polſki oderwawſzy ſię, do Czechow przyſtał; zgodzili ſię więc wſzyſcy na Litwina, z tym warunkiem, aby ſam i Państwa Jego chrzeſt przyiety. — Ibidem. — Od tego czaſu Potomſtwo Krolow Polſkich, ktore od Piaſta brało początek, Berło i Korone utraciło. *Sub eo itaque tempore ſtirps & progenies, quæ a Piaſt ortum habuit, ſceptrum & diadema amiſit.* Ibidem. Seym tedy złożony, Kandydaci na nim podani, wotowanie zaſzłe, większość wotów za Jagiełłem okazana, obranie Jego naſtąpione, i kondycye Jemu podane, nadto iaśnie Elekcyą Jego pokazuią, aby o niey dłużey mowić potzeba.

WŁADYSŁAW JAGIELLONCZYK.

W lat czterdzieści po otrzymaniu Korony od Polakow Jagiełło, uprośił był ſobie u nich na Seymie w Brześciu, iż mu przyrzekli, Syna Jego Władyſława, po śmierci Jagiełła na Tronie Polſkim poſa-

dzić. Rzecz ta w Narodzie równie wolnym, iak o ſwoią wolność troſkliwym, nie mogła naſtąpić bez wielkich targow, umow, i warunkow. Spiſano więc ie, i oddano za ręce Oleśnickiego Biſkupa Krakowſkiego, ktory dopiero Piſmo te, Jagiełle oddać był obowiązanym, kiedyby Jagiełło umowy w nim zawarte był wykonał; inaczey, ani Jagiełło Piſma tego, ani Władyſław Syn Jego, Tronu Polſkiego mieć nie miał. obacz qqq. rrr.

W Rok potym, na Seymie w Łęczycy; gdy Jagiełło umow, pod którémi przyrzekli byli Polacy Koronę Synowi Jego, dotrzymać i wypełnić niechciał, Oddał Oleśnicki Stanom Piſmo te, ktore i obietnice wzięcia na Tron Syna Jagiełłowego, i warunki, pod ktoremi on miał bydź na Tron wzięty zawierało; a obrażeni poſtępkiem Jagiełła Polacy, wydobywſzy ſzabel, Piſmo te w oczach Krola poſiekali, — Murmure illico coorto, Sbigne-
„ us Cracovienſis Epiſcopus, in Concionis
„ medio aſſurgens, literas Univerſales Re-
„ gni, ſigillis Prælatorum & Procerum
„ communitas, quibus ſe Filium Regis, Re-
„ ge mortem obeunte, pro Rege accipere
„ adſtrinxerat reproducit — Hæ inquit ſunt
„ Literæ, fidei meæ creditæ, quas Rege
„ noſtro ſervare promiſſa abnuente, inte-
„ gras reddo — Exceptæ illico a Proceri-
„ bus ſunt, & gladiis, non ſine ſtrepitu &
„ fra-

„ fragore micantium mucronum, & pavo„ rem nimium afferentium, infpectante Re„ ge, in partes minutas difcerptæ funt.— „ Quo facto Rex triftis, & anxius ex Con„ cilio difceffit. Interim tamen a pluribus „ Confiliariis literas exigere non deftitit. — „ Paucique admodum reperti, qui largitio„ nibus, & promiffis Regiis non cederent; „ Et publicis rebus, atque juribus negle„ ctis, per fingulares Literas, de fufcipi„ endo Filio Regis, *propiores utilitati pri„ vatæ, quam publicæ*, fic non obligarent. „ Lib. XI. f. 490. 491.

Nie traci nadziei Jagiełło pozyfkania Tronu dla Syna fwego, i w pięć lat potym na Seymie w Sieradzu przedftawia on znowu Stanom wiek fwoy, i blifki koniec życia fwego, i profi, aby go upewnili, iezli iednego z Synow Jego. po Jego śmierci, na Tron Polacy wziąć zechcą. Naradzaią fię o tym Polacy, i więcey wfpaniałych czynow chciwi, niż uraz pamiętni. pufzczaią z myśli Seym Łęczycki, a żądze Jagiełła iednomyślnym zezwoleniem uwieńczaią. Los ten fzczęśliwy padł na Władyfława Syna Starfzego Jagiełła, za co niezmierne dziękczynienienie od Jagiełła i Zofii naftąpiło, *fuper quod Vladislaus Rex, & Sophia Regina, magnas gratias egerunt Prælatis & Baronibus*. Obacz ttt.

Wfpo-

Wfpomina to przyrzeczenie Polakow Jagiełło na Seymie Krakowfkim, gdzie potwierdziwfzy Prawa i fwobody Narodowe, zaręcza on ieszcze za Synow fwoich Artykuł naftępuiący. „ Przyrzekamy za „ Synow nafzych, że gdy *ieden z nich* „ *Krolem będzie obrany*, tedy bez woli „ Senatu monety bić nie będzie, iako i „ my iey bez woli Senatu bić nie chcieli, „ i nie bili. Item promittimus; pro In„ clitis prædictis Filiis noftris, quod poft„ quam dante Domino, *unus Illorum in* „ *Regem electus Sceptra Regni Poloniæ* „ *amplectetur*, Monetam ex quocunque „ genere metalli, abfque confenfu, & con„ filio fpeciali Prælatorum & Baronum „ in Regno Poloniæ, cudere non permit„ tet, quemadmodum Nos fine Ipforum „ confenfu, & Confilio, hujusmodi mone„ tam cudere noluimus, nec cudimus. „ Statut. T. I. Fol. 92. Wierfz 37.

Po śmierci Jagiełła, odłożywfzy na czas inny pogrzeb Jego, albowiem bez woli Senatu, grześć Krolow wolno nie było, *nec fine Illis agere licebat Regiam fepulturam* — ‹ 53. Pofłano zaraz po Oleśnickiego Bifkupa Krakowfkiego, i po Koniecpolfkiego Kanclerza Koronnego, aby ci na Koncylium Bazylienfkie wyfłani, z drogi iak nayrychley wracali fię; albowiem obawiano fię, aby młody wiek Krolewiczow, mimo przyrzeczenia Jagiełłę

gielle danego, nie otworzył wrot, do nowey trudności, i zamieszek; a Oleśnicki był takiego w kraiu poważenia, iż wiedziano że przytomność Jego wszystkiemu zaradzić, i wszystko ułagodzić potrafi. Ibidem.

Za powrotem więc iego, ziechano się do Poznania, gdzie dzień na Koronacyą młodego Władysława naznaczono. Wysłano także Posłow do Xiążęcia Litewskiego, żądaiąc od niego, aby on, albo sam na Seym ziechał, albo Litewskich przysłał Senatorow, ktorzyby według umow, między Narodem Polskim i Litewskim, względem obierania Krolow zaszłych, dostatecznie umocowani byli, do zezwolenia na Koronacyą przyszłego Krola; *Qui juxta inscriptionem continentiam, in Regis futuri consentiant Coronationem.* 654.

Wkrotce potym za ziechaniem się wszystkich do Krakowa, po oddaney zmarłemu ostatniey usłudze, radzić względem Koronacyi Władysława zaczęto, i dzień do Koronacyi Władysława w Poznaniu umowiony odmieniono, a inny poznieyszy naznaczono.

Tym czasem Spytko z Melsztyna, Abraham Zbąski Sędzia Krakowski, i Jan Strasz, na czele Krakowianow i Sendomi-

mirzanow, innego będąc zdania, złożyli Seym w Opatowie; na ktorym szło do tego, aby wyrok na Koronacye Władysława wypadły skasować, *Ut conclusionem de eo coronando rescindendam decernerent*, z przyczyny, że młody Krol zle Rządy Rzeczypospolitey sprawować będzie, *Male Regnum & Rempublicam per Puerum in Regem coronandum Regi*, 662. Zbiegł na ten Seym niespodziany od nich Oleśnicki, i powagą swoią, wymową i wziętością tyle dokazał, że zamach ten na Władysława uczyniony, upadł do razu, i prawie wszyscy, przeciwnych tych trzech Władysławowi, odstąpili.

Utrzymał się więc dzień do Koronacyi Władysława dawniey naznaczony; Lecz gdy się nań ziechano, ziawiły się zaraz nowe trudności Zaczęto roztrząsać, ieżli godziło się Polakom, na tak wielkie, na Krolewskie dostoieństwo sadzać dziecie, ktore w pierwiastkach życia swego, nie mogąc bydź do Rządow sposobne, bez Opieki, i Opiekunow obeyść by się było nie można, A ci ani zazdro-
„ ści, ani pogardy od rownych swoich
„ uyśćby nie potrafili. Dodawano i to,
„ iż gdyby Władysław w dziecinnym
„ wieku prawa i swobody Narodowe po-
„ twierdził, w doyrzałym, mogłby ie nie
„ chcieć dotrzymać, iako w leciech nie
„ wią-

„ wiadomości, i słabości pełnych potwier-
„ dzone. Gdyby zaś potwierdzenie o-
„ nych do wieku doyrzałego odłożone by-
„ ło, a Koronacya tym czasem nastąpi-
„ ła, obawiać się potrzeba było, aby
„ Władysław potrzebą Koronacyi iuż
„ więcey nie przyciśniony, *Coronatione*
„ *transacta nulla necessitate constrictum*
„ 664. zupełnie potwieżdzenia onych nie
„ odmowił,

Trudność ta, dwa dni trzymała Polakow w zawieszeniu; zezwolili na koniec na Koronacyą Władysława, za poręką od Zofii, Krewnych Władysława, Biskupow, i pierwszych Senatorow daną, *Ut Sophia Mater, cum Prælatis, Principibusque sibi stricto sanguine junctis, Primoribusque Baronum pro futuro Rege Cautionem, sponsionemque facerent;* która poręka w sobie niosła, iż Władysław Jagiellończyk, Prawa w szystkie Krolestwa potwierdzić będzie obowiązanym, gdy lat do tego zgodnych doydzie. 664.

Rzecz, z takim bespieczeństwem dla wolności zakończona, w sam dzień do Koronacyi naznaczony wzruszona została. Powstał na Zamku Krakowskim zgiełk większy, niż był przeszły, i dla rozrożnionych znowu zdań względem Koronacyi Władysława, do wotowania Senat i Po-

i Posłowie Ziemscy przystąpili. *Inducuntur insuper vota Nuntiorum, qui a singulis Terris Regni Poloniæ subjectis advenerant.* 665.

Po Senacie szły głosy Posłow Ziemskich. Przytomna zaś Zofia Matka Władysława, żebrała u wszystkich, aby Potomstwa iey od Tronu nie oddalali, *ut unum ex Filiis pro Rege assumere dignarentur.* Gotowa za iednego z Synow, ktoregoby wzieli na Tron Polacy, r a z e m z Xiążętami Mazowieckiemi, i pierwszemi z Senatu, to wszystko zaręczyć i zabespieczyć, coby tylko Polacy wyciągali, *parata pro Filio in Regem assumendo sponsiones quaslibet, cum Principibus Masoviæ & Baronibus senioribus facere.* f. 665.

Nie zniewoliły prożby i zapewnienia Krolowy przeciwnych Władysławowi; ale zacięci w uporze swoim, zgiełk i zamieszanie powiększali. A gdy trudność z trudności rodzić się zwykła, i tego się naywięcey obawiano; zakończył rzecz całą Marszałek Wielki Głowacz Oleśnicki; który zaleciwszy, aby przeciwni Władysławowi, po iedney stronie staneli, a sprzyiaiący iemu po drugiey, Liczba tych pierwszych tak mała znalazła się, iż ią liczba drugich zupełnie zatarła. Nie było ich bowiem więcey nad trzech

trzech, z ktorych przyſtąpiło zaraz dwoch do Władyſława. Zoſtał ſię więc ieden *Spytek Melſztynſki*, ktorego gniew i łaianie, Marſzałek Wielki znieść cierpliwie wolał raczey, niż dla dania ſprawy z ſiebie łaiącemu, odrywać ſię od tak ważney w tey chwili dla kraiu posługi. Ibidem.

Ponieśli więc wſzyſcy zgodnemi głoſami do Władyſława nowe obranie jego na Kroleſtwo, *Electionem de Eo ad Regnum Poloniæ factam publicant*, i włożyli nie mieſzkaiąc przez ręce Prymaſa na głowę Jego Koronę, ktora dla trzech Oſob zaprzeczenia, czas nie mały mu zwłoczona była. f. 666. f. 667.

KAZIMIERZ JAGIELLONCZYK.

Już był od kilku mieſięcy Władyſław Jagiellonczyk, złamaną na pokoy z Turkami Przyſięgę, krwią ſwoią zapłacił, i na polach pod Warną głowę ſwoią przy ſędziwey Tarnowſkiego głowie położył, kiedy tey klęſki ſmutną nowinę, niedobitek do kraiu wracaiący przynioſł Polakom. Od żalu, poſzli zaraz do ratunku Oyczyzny Polacy, i w Sieradzu Seym naznaczywſzy, Kazimierza Brata Władyſława Krolem obrali. Nieprzyiął Tronu Kazimierz, rzecz całą w zwłokę puſzczaiąc

czaiąc, podwiedziony na to od Litwy, ktora lękała ſię, aby po wſtąpieniu Kazimierza na Tron Polſki, Michał Syn zabitego od Litwinow Zygmunta, Xiążęciem Wielkim Litewſkim nie zoſtał, a rządy ſwoie nad Litwą od zemſty nie zaczął. Odpowiedź ta oboiętna Kazimierza była za *niewdzięczność* od ſeymuiących na ten czas Stanow poczytana. Poſłali więc Poſłow do Kazimierza, ktorzyby mu obranie Iego na Tron donieśli, i przytomności iego, na dzień Seymem naznaczony żądali; z tym oświadczeniem, że gdyby w dalſzą zwłokę Kazimierz przyiazd ſwoy do Polſki puſzczać umyślił, tedy Polacy innego Krola obrać poſtanowili. *Te enim diſſimulante, cogetur Regnum de alio ſibi Rege providere.* (*)

(*) *Attentis virtutibus celebris memoriæ Patentis tui*, & clariſſimis triumphis, ejus auſpiciis per nos relatis, Te in Fratris locum elegimus regnaturum, & nomine totius Regni Poloniæ venimus, & electionem de te factam Tuæ Serenitati inſinuamus, & publicamus; rogantes Serenitatem Tuam, ut pro die Dominico, ante Feſtum S. Nicolai, in Cracovienſem Urbem, in qua Poloni Reges coronari conſveverunt,

Odłożył do Seymu przyszłego ostatnią odpowiedź Kazimierz, na ktory albo sam ziechać, albo swoich Posłow zesłać przyobiecał. A gdy na naznaczony w Piotrkowie Seym, i sam nie ziechał, i przez Posły swe, zdawał się Koronę bardziey odmawiać, niż przyimować; Obrażeni tym Polacy, do obrania innego Krola przystąpić umyślili; i tym celem Seym Elekcyi w Piotrkowie naznaczyli. Na którym gdy Arcybiskup Gnieznieński i Biskup Krakowski z wielu innemi, na Fryderyka Margrabię Brandeburskiego, głosy swe dali, a większa z innemi część, a osobliwie tłum przytomney Szlachty, *multitudo Nobilium*, *quæ aderat.* Bolesła-

---

runt, personaliter advenire digneris. Diadema, & unctionem Regalem de manu Pontificum recepturus. In hac autem re Tua Serenitas, omnem dilationem, velut Poloniæ Regno perniciosam rescindat, & nos cum finali, & certo responso remittat. Cum eo enim respectu, Legationem hanc ad Te perferre jussi sumus, ut majores ordine, natuque, ad Te super hac re venturos minime speres. Te enim dissimulante cogeretur Regnum de alio sibi Rege, ne prolabatur in varia divisionum monstra providere. Długosz T. 2. Fol. 8.

sława Xiążęcia Mazowieckiego z Domu Piastow żądali, przystąpili Biskupi do większey części, i za powszechną wszystkich zgodą, Bolesław Krolem obrany, od Arcybiskupa Gneznenskiego mianowanym został.

Skoro wieść o Obraniu Bolesława doszła Kazimierza, żałować on począł, iż Korony od Polakow sobie podaney przyiąć nie chciał, i poczuł dopiero w ten czas, jak szkodliwe w tey mierze Litwinow iego rady były. Odkrył się więc zupełnie Zofii Matce swoiey, i niektórym wiernkom swoim, i obowiązał ich, aby Elekcye Bolesława znieważyć, a Tron na Osobę iego sposobić usiłowali. f. 19.

Losem dla Kazimierza szczęśliwym, łatwiey mu rzeczy poszły, niż on się mogł spodziewać. Przewiduiąc bowiem niektorzy z Krakowian, iż rządny, a nie tak iak Jagiełłowie, maięrny Bolesław nowo obrany, Dobra Stołowe, które oni posiadali, w rękach ich dłużey nie cierpiąc, wszelkich użyie sposobow, do przywrocenia Ie nazad Tronowi, lękać się słusznie zaczęli, o bliską odmianę dobrego mienia swego, i z tey przyczyny ziazd w Bielsku złożyli, do czego ich namowy Krolowey Zofii poczęści pociągnęły. Tam wszystko potaiemnie, uprzątnąwszy,

 i uni-

i uniknienie woyny, ktorą im Litwa groziła za pozor wziąwſzy, wybrali zpomiędzy ſiebie Piotra z Kurowa Kaſztelana Sandeckiego, i poſłali go do Kazimierza, wzywaiąc go do Polſki i do Korony. Szczęśliwſzy nad ſwoie ſpodziewanie, przyiął chętnie poſelſtwo i ofiarę Korony Kazimierz, i zbiegli ſię wſzyſcy do Krakowa, dla ogłoſzenia tak użyteczney dla Kraiu w Kazimierzu odmiany. Ibidem.

Zganił Oleſnicki prędkowierność Polakow nie doſtatecznym wiadomościom, i radził, aby powſzechnych, nie prywatnych układow trzymaiąc ſię, po Bolesława obranego poſłano. Lecz gdy widział z przeciwnych i upornych zdań, że ſię na domową woynę zanoſi, miłością Oyczyzny więcey, niż ſwoią własną uięty, odſtąpił zdania ſwego, i przełożył, aby ſię zupełnie zdać na Wielkopolanow w tey mierze, niechby oni wyrokiem ſwoim, koniec tey walce przynieśli.

Przypadli wſzyſcy na tę radę, a Wielkopolanie złożywſzy ziazd ſwoy w Kole, Los Polſki rozwiązali, i mimo zapadłą iuż Elekcyą Bolesława, *Boleslai Maſoviæ Ducis Electione non obſtante*, naznaczywſzy Seym w Parczowie nad granicą Litwy, do Kazimierza Poſłow wyſłali, ſol. 20. T. 2.

No-

Nowe trudności Seymuiącym w Parczowie Stanom podwiedziony znowu od Litwy czynił Kazimierz, i Korony przyiąć wzbraniał ſię, pokiby, co było podanym od niego warunkiem, Polacy, Podole, Xięſtwo Łuckie i Olſkie do Litwy nie przyłączyli. Gdy zaś Stany warunkow tych od Kazimierza podanych nie przyięły, a Parczow opuścić, i do obranego Xiążęcia Mazowieckiego powrocić poſtanowili, nakłoniony Kazimierz proźbami, i uwagami tych oſobliwie, ktorym dla poſiadania Dobr Stołowych wiele na tym zależało, aby Bolesława Krolowania unikneli, przyiął nakoniec Tron Polſki, i razem Prawa i ſwobody kraiowe potwierdzić przyrzekł. Tom. II. fol. 23.

Otrzymany Tron, uſilnością Polakow bardziey niż ſwoią, wkrotce Kazimierz przez nieſtałość ſwoią widział zachwiany. Schodziło iuż kilka Seymow, iak zwlekał zawſze potwierdzenie Praw, i ſwobod narodowych, do czego ſię był, przyimuiąc Kroleſtwo obowiązał. Prożno Polacy kołatać o to do Krola nie przeſtawali, prożno mu urazą Narodu, i bliſkiemi iey ſkutkami grozili, prożno nakoniec, Stany ſame, z tym oświadczeniem do niego posłali, iż nietylko Dekretow Iego ani przyiąć, ani pełnić nie mogą, ale nawet żadnego mu

po-

dozwolić posłuszeństwa, poty, poki prawa kraiowe pismem i przysięgą nie stwierdzi; *Sed neque obedientiam solitam præstare donec jura Regni Poloniæ. Litteris & juramento firmaret*, Fol. 56. Ale miłość do swoich Litwinow większą maiąc niż do Polakow, za zdaniem tych pierwszych idąc, rzadko za swoim, odrzucał zawsze Kazimierz to wszystko, cokolwiek go od wiernych Tronowi, ale troskliwych razem o swoie swobody Polakow, dochodzić mogło.

Wyszedł na koniec czas cierpliwości Polakom; i dali czuć Kazimierzowi, że gdy władzę nad niemi miał sobie od nich daną, skrócić ią, albo popuścić byli Panami „ Związano więc Konfederacyę i „ poprzysiężono na niey, aby każdy O- „ bywatel wziął oręż do bronienia swo- „ bod Narodowych i Kraiu; A ktobykol- „ wiek granice kraiu, albo wolności „ chciał uszczuplić, takiego każdego, „ choćby nim i Krol był, *etiamsi Regia* „ *præfulgeret dignitate*, wszelkim usiło- „ waniem ścigać i znosić obowiązano się, „ *Omni prosequi castigatione, studio &* „ *conatu*. Aby Krolowi wyznaczyć czte- „ rech Senatorów, bez których zezwo- „ lenia Krolowi nicby w ważnych rze- „ czach czynić nie wolno, i wszystkie „ Krolewskie Dekreta bez Ich zezwole- „ nia czcze były, *Omniaque Regia De-* „ *creta eis dissentientibus, essent irrita*; „ Aby żadnego Litwina w Polszcze nie „ cierpieć; aby na koniec te ustawy przez „ Zbigniewa Oleśnickiego Biskupa Kra- „ kowskiego były Krolowi odniesione, „ a Krol był proszony, aby zdawszy „ Xięstwo Litewskie na rządy innego „ Xiążęcia, Rządów Polskich lepiey pil- „ nował, gdy za rozdwoionym rządem „ Jego, oboygom Państwom zle się da- „ rzyło. f. 115.

Uderzony tym mężnym postanowieniem Polaków Kazimierz, nie był mocen, ukryć przed światem, ani smutku swego, ani boiaźni. Przysiągł więc w ręce Zbigniewa, i Przysięgą swoią Prawa i swobody Narodowe zabespieczył. Wstrzymały się zatym i Stany, więcey wyciągać od Krola, uleczenie niestałości iego czasowi zostawuiąc. Ibidem.

Potwierdził potym w dalszym czasie Pismem swoim Prawa, i Przywileie Kazimierz, za pochop do tego wziąwszy wdzięczność, którą był winien Polakom za Koronę w te słowa. „ Cum igitur al- „ tissimo dirigente *votis eorundem Incola-* „ *rum Regni* Nostri *in Nostram Maie-* „ *statem deliberate concurrentibus*. Pa- „ ternum hujus Sacri Regni Poloniæ na- „ cti sumus solium, dignum eapropter „ ducimus, in Ipsos Incolas oculos pie- „ ta-

„ tatis noſtræ aperire, & eis hanc, quam
„ Actu & Opere, velut Athletæ fideles
„ in nobis ſinceritatis conſtantiam ut de-
„ cet compenſare, Konſtyt. T. I. f. 225.
„ wierſz 24.

Pruſakom także w Liſtach wcielenia Prus do Polſki, równe Polakom wolności zabeſpieczył, a oſobliwie co do Elekcyi Krolów, *& ſignanter ad futurorum Poloniæ, quotiescunque, ſuper Electione & Coronatione illorum fieri deliberationem contingat, Electionem & Coronationem admittimus, annectimus, & includimus.* Konſtyt. Tom. I. Fol. 176. Wier. 18.

JAN ALBERT JAGIELLONCZYK

Rozdwoieni po śmierci Kazimierza (*) Jagiellończyka na Seymie Elekcyi w Piotrkowie Polacy, iedni Jana Alberta, drudzy Alexandra, trzeci Zygmunta, inni Jana z Domu Piaſtów Xiążęcia Mazowieckiego, Krolem mieć życzyli. Wynoſili iedni zwycięſtwo Jana Alberta nad Tatarami; i tym mu wſtęp do Tronu otwierali; drudzy, przyćmionąznieſionym w Węgrzech nieſzczęściem ſławę Jego na iaw wyſtawiaiąc, Tron mu i głoſy ſwoie odmawiali. Tęczyńſcy prowadzili na Tron Zygmunta, Litwa Alexandra. Jan także Xiążę Mazowiecki liczną Polakow częścią wſparty, Tronu, na ktorym Przodkowie Jego niegdyś ſiadali, domagał ſię. A gdy ſtrona Xiążęcia Mazowieckiego tyſiącem zbroynych ludzi, *mille equitibus comitatus.* Kromer P. 438. Strona zaś przeciwna Jana Alberta, Tyſiącem ſześć ſet, ktore mu Elżbieta Matka Jego, na prędce Jey koſztem zebranych przyſłała, *Eliſabetha mille ſexcentos Equites ære ſuo, Cracoviæ raptim conductos.* Ibidem. Wybor ſwoy każda z nich popierać umyśliły, a Fryderyk Biſkup Krakowſki Brat Jana Alberta, w nieprzytomności w ow dzień Prymaſa, Seymowi Elekcyi przewodniczył, ſtało ſię zamieſzanie; a w nim Jan Albert przez wrzaſk i okrzyki, więcey ieſzcze, iak przez porządne głoſowanie *non magis Procerum ſuffragiis, quam populi clamore adjutus*, Ibidem. Krolem obrany, i ogłoſzony zoſtał. (*)

(*) Smierć Kazimierza zaſzła w Czerwcu, Elekcya zaś Jana Alberta w Sierpniu.

Obra-

(*) Po Elekcyi Jana Alberta w Piotrkowie, Koronacya w Krakowie naſtąpiła.

Obranie to iednak na Tron Jana Alberta, ſpokoynym Go zupełnie nie czyniło; Nie mniemał on bydź ieſzcze beſpiecznym od tych wſzyſtkich, ktorzy ſię Elekcyi Jego ſprzeciwiali, *non ſatis ſecurus ab iis, qui ipſi in adipiſcendo Regno adverſati erant*, ani też śmiał mścić ſię iak chciał nad niemi, potęgi ich obawiaiąc ſię, *quod ulciſci ipſe eos cogitabat, & potentiam tamen eorum reformidabat.* Ibidem. Zawarł więc potaiemną umowę z Władyſławem Krolem Węgierſkim i Czeſkim, którą zobopolnie pomagać ſobie przeciwko buntownikom obowiązali ſię. Ibidem.

Zawarcie to, potaiemnego przymierza z Władyſławem Krolem Węgierſkim, lubo nieprawne, potrzebne ſnadź Janowi Albertowi bydź muſiało; za życia bowiem ieſzcze Kazimierza Oyca ſwego, nie wielka iuż była pewność dla Jana Alberta do Korony Polſkiey, kiedy w umowach z Władyſławem Krolem Węgierſkim, o niektore ziemie Węgierſkie, zawartych, Jan Albert ten punkt ſobie oſtrzegł, iak nayuroczyściey, „ Item concluſum, quodſi præfatus Dux Joannes „ Albertus in Regem ſublimabitur, ſeu „ promovebitur, univerſos hos Ducatus „ &c Suæ Majeſtati, Regibus ſcilicet „ Hungariæ reſignare debeat, *Si vero* „ *præter omnem ſpem & opinionem contingat*, *quod in Regem non promo-* „ *veretur*, & Filios ſuos legitimos de „ lumbis procreatos, relinqueret, iidem „ Filii in omnibus hujusmodi Ducatibus „ ſuccedere debeant' Cod. Diplom. Reg. „ Pol. f. 81. A zatym mało nadziei maiąc zawſze do Korony, otrzymawſzy ią, mogł mieć i boiaźń icy ſtracenia.

Nic iednak nie opuſzczaiąc Jan Albert, coby Narod ſpokoynym uczynić mogło, potwierdził on Prawa i ſwobody Narodowe, wyrażaiąc że z łaſki Polakow Tron, i Koronę otrzymał„ Quomodo ſuperiori tempore Di- „ vino munere, & *communi atque con-* „ *cordi Prælatorum*, *Baronum*, *conſiliariorum*, & *omnium Regnicolarum* Re- „ *gni Noſtri*, *Poloniæ favore*, ad re- „ gnandum in hoc inclyto Regno Noſtro „ Poloniæ *tunc per mortem Divi olim* „ *Caſimiri Genitoris Noſtri vacante*, (*) „ aſſumti exiſtentes. Konſt. T. I. f. 247.

ALE-

(*) Autor Reflexyi nad Piſmem Rzewuſkiego, na karcie 27 mowi, iż żadney wzmianki nie maſz o Interegnum, w Konſtytucyi za panowania Jagiełłow, coż znaczą te ſłowa, *in Regno per mortem Genitoris noſtri vacante?*

ALEXANDER JAGIELLON-CZYK.

Mało trudności, i pracy zażył Alexander w otrzymaniu Korony od Polaków. Z iedney ſtrony Brat iego Kardynał Prymas - i Biſkup Krakowſki razem, z urzędu ſwego na czele Narodu, i Seymu Elekcyinego poſtawiony, ſłał mu wſzyſtkiemi ſiłami drogę do Tronu; z drugiey ſtrony, boiaźń utracenia Litwy, którey był Xiążęciem Alexander, a ktorą Kazimierz chciał był od Polſki dawniey oderwać, ciągneła, zgromadzonych na Seym Elekcyi w Piotrkowie, Polakow do niego (*)

Kmita Marſzałek wielki, zwracał Polakow do Władyſława Krola Węgierſkiego i Czeſkiego, w nadziei powiękſzenia ſiły i ſławy Narodu, przez złączenie potęg, trzech Kroleſtw razem. Byli i inni, ktorzy obrocili byli oczy na Zygmunta Xiążęcia Głogowſkiego; ale głowniey ſzey ſprawie, uſtąpić muſiały pomnieyſze względy; Szło o ſpokoyność, ſzło o Litwę, i trzeba ſię było do Alexandra nakłonić. Z drugiey ſtrony Alexan-

(* Itum eſt Petricoviam ad Comitia, creandi novi Regis gratia. Cromer.

xander, niewidział pewnieyſzego kroku do doſtąpienia Korony, iak przez oświadczenie potwierdzenia Wcielenia Litwy z Polſką. Poſłał więc Poſły ſwe z tym wielkim dla Polakow powabem na Seym do Piotrkowa. *Kromer*. Podany Stanom od Poſłow Litewſkich Akt wcielenia Litwy do Korony, uiął za ſerca Polakow, uiąwſzy wprzod ſamychże Litwinów. Chwyciły więc z pośpiechem Obie ſtrony, tę tak ſzczęśliwie wydarzoną okoliczność; Polacy, że nią, Koronie kray Litewſki na wieki zabeſpieczali; Litwa, iż iey rowną z Polakami wolność dawniey otrzymaną, potym mało pewną, nakoniec dobrze poſtanowioną, zaręczyć mogła; i dzieło wcielenia Litwy, zobopolnie ſtwierdzili i dokonali.

Znacznieyſze punkta dzieła tego były te, które ſię tu z Xiąg Praw Polſkich wypiſuią, to ieſt — Aby Polſka bez Litwy Krola nie obierała, *Defuncto Rege præfati Prælati & Barones, Regni Poloniæ, ſine ſcitu & Conſilio Prælatorum & Baronum Litvaniæ ad Electionem novi Regis non procedant, ſed cum Prælatis & Baronibus Litvaniæ Regem eligant*, *Konſtyt*. *T. I. fol.* 284. *w.* 18.

Aby Krol na mieyſcu, i w czaſie do Elekcyi wyznaczonym, Oboyga Narodów wolą był obranym; *Rex in loco, & tempo-*

pore assignatis, & ad Electionem Conventionis, votis communibus eligatur. Ibidem Fol. 286. Aby zaprzeczenie nieprzytomnych, Elekcyi Krolow nie przeszkadzało; *Absentium Obstantia Electio non impediatur. Ibidem.* Aby Diploma Elekcyi zawsze w Koronie zostawało, wedle zwyczaiu z dawien dawna zachowanych, *Decretum Electionis in Regno semper sit, juxta consvetudines, circa illud ex antiquo servatas, Ibidem;* Aby w obieraniu Krola, każdy Biskup, Woiewoda i Kasztelan Litewski, z mieysca swego naznaczonego raz na zawsze wotował i radził, porządkiem i sposobem, iak Senat Polski, *Quilibet Episcopali, Palatinali, Castellanique dignitate, in ipso Ducatu insignitus, juxta locum suum assignatum, in eligendo Rege perpetuis temporibus votabit, & consulet modo & ordine quo consulent Consiliarii Regi. Ibid.* Aby ten co Zamek lub Starostwo miał w Administracyi, był przysiądz obowiązanym, że go nikomu nie ustąpi, chyba Krolowi obranemu i korowanemu. *Quicunque Capitaneatum, vel Castrum in administrationem a Domino receperit, ille teneatur recipiendo jurare Regi, scilicet: quod de illo nemini cedet, nisi Regi Electo & coronato. Ibidem. f.* 287. Aby iedna strona drugiey była radą i pomocą, iżby przyszły Król, Prawa, wolności, dostoieństwa i Urzędy obydwóch Państw, każdemu nienaruszenie

nie zachował, *Ut una pars alteri sit consilio & auxilio, quod Regia Majestas jura, libertates, dignitates & officia, utriusque Dominii illæsa conservaret.* Ibidem. Aby, ile razy przyidzie na Koronacyi nowego Krola, do potwierdzenia Praw Koronych, przez obranego Krola, tedy i Prawa Litewskie były razem potwierdzone. *Quoties contigerit in coronatione novi Regis Jura Regni per Regem electum confirmare, tunc una etiam Omnia Jura Ducatus Litvaniæ, sub uno contextu debebunt cofirmari. Ibidem.* &c. &c. Te i inne Punkta ktore Dzieło wcielenia Litwy do Korony. zawierało, podane były do podpisu Alexandrowi Xiążęciu Litewskiemu, przed Jego obraniem. Podpisał ie Alexander i powtorzywszy, iż Polacy bez Litwy Krola obierać nie maią, *Vt unus Rex, unus Dominus per utriusque Dominii Consiliarios debeat eligi. Ibidem. f,* 288. Dzieło te wcielenia Litwy do Korony, i naywolnieyszą Elekcyą Królów Polskich, słowami temi, *Prolis Nostræ, & Nostrorum successorum multiplicatione non obstante*, zaręczył, a Wiarą Chrześciańską, i przysięgą swoią wiecznie zatwierdził

Zatym, powszechną zgodą Krolem obranym, i potym, w Krakowie Koronowanym zostawszy, tak mowi o wolnym siebie na Tron obraniu. „ Jako oni do-

„ bro-

„ broczynnością swoią, nas po śmierci Ja„ na Alberta, na Krolestwo Polskie *Prawem wolney ich Elekcyi* a Boga Miłościwego łaską iednomyślnie obrali, Qua „ quidem sua benevolentia nos post mortem ejusdem Domini Regis Alberti ad „ hoc Inclitum Regnum Poloniæ, *Jure electionis eorum liberæ*, Deinde Optimi favente clementia unanimiter elegerunt, Ibidem f. 291.

W krótce potym potwierdził, Prawa wszystkie, i swobody Narodowe, i temiż prawie słowami, świadectwo obrania swego na Tron powtorzył.

ZYGMUNT Pierwszy, JAGIELLONCZYK.

Wyniesienie na Tron Zygmunta Pierwszego, tak zgodnie i tak prędko nastąpiło, iż od śmierci zmarłego Krola, do obrania nowego Bezkrolewie i dwóch miesięcy nie trwało (*) Cnoty Zygmunta uderzyły świat i Polaków; i lubo Polacy za złe to Litwie mieli, iż Zygmunta mimo umow w dziele wcielenia, Litwy do Korony zawartych, Xiążęciem Litewskim bez Polaków byli obrali, atoli nie odstręczyło to Ich od Zygmunta, którego po śmierci Jana Alberta, gdyby się nie obawiali, przez odmowienie Tronu Alexandrowi, utracić z Alexandrem i Litwę, byli by iuż pod ow czas Krolem obrali. Wszyscy się więc na Zygmunta zgodzili, — Kromer. Ci nawet, których nie sposobność przytomnego znaydowania się w Piotrkowie, (**) od Seymu Elekcyi odsuwała, ubiegali się przez swoich Pełnomocnikow z kreskami swoiemi na Zygmunta. Tak wyloką myśl powzieli byli o Zygmuncie, iż za krzywdę sobie mieli, nie bydź Elekcyi Iego. nie bydź tak wielkiego dzieła uczestnikami.

Kościelecki Biskup Chełmski, nie mogąc się znaydować na Seymie Elekcyi w Piotrkowie, zleca Kalinowskiemu Generałowi Wielkopolskiemu, aby in Campo electorali, Imieniem Iego dał głos swoy na Zygmunta. *Inventarium Archivi Cracov. Tit. Literæ Regni Poloniæ.* Podskarbi Koronny Szydłowiecki, daie podobną Plenipotencyą Podkanclerzemu koronnemu, aby Suffragium Imieniem Iego dał na Krola Ibid.

(*) Obacz w Kromerze dzień śmierci Alexandra, adzień Elekcyi Zygmunta Pierwszego w Wapowskim.

(**) Indictis pro Regia electione Comitiis Petricoviæ. Wapowski.

Koronacya Zygmunta pierwſzego, podobną była iego Elekcyi. Powſzechną miłością i wolą, przyśpieſzywſzy mu Tron w Piotrkowie Polacy, rowną miłością, wolą i pośpiechem, Koronę mu, w Krakowie na Głowę włożyli.

Wyznał te uprzeyme Polakow chęci, Statutem ſwoim Zygmunt, a tym ſpoſobem, i miłość Polaków ku ſobie, i wdzięczność ſwoią ku nim, razem uwiecznił. „ Cum totius Senatus, Nobilitatis & Po„ puli conſenſu Diadema capiti noſtro im„ poſitum &c. poſtquam voti compotes, „ eorum communi conſenſu, ſingularique „ erga nos pietate facti ſumus. Statut. T. „ I. Fol. 357.

Powtarza to ieſzcze Zygmunt, w przymierzu z Władyſławem Krolem Węgierſkim R. 1509 zawartym w te ſłowa „ Cum igitur poſt mortem Divi Regis Ale„ xandri, Germani Noſtri cariſſimi, qui „ proximè ante Nos his Regnis præfuit, „ quibus & Nos, ſuperis juvantibus nunc „ præſumus, *Communi omnium conſenſu* „ *& voluntate ad Nos Summa Imperii* „ *eorundem Regnorum delata ſit*, ut pro „ tantis meritis grati animi voluntatem, „ apud omnes teſtatam relinquamus, Cod. „ Dipl. Reg. Pol. f. 113.

W tym-

W tymże Traktacie, będąc przymuſzony Zygmunt, mowić o naſtępcach ſwoich, a znaiąc razem troſkliwość Polakow, o wolną Elekcyą Krolow Ich, z takim dla wolney Elekcyi beſpieczeńſtwem, z taką oſtrożnością rzecz prowadzi. Concluſum eſt, ut viventibus Nobis, & præfata Fraterna Majeſtate Sereniſſimi Domini Vladislai Hungariæ Regis, ac utriusque Noſtrum hæredibus, & poſteritatibus legitimis, ex parte maſculina ſanguinis Noſtri, in iſtis Regnis, *per Electionem unanimem, atque concordem Regnicolarum, regnantibus, ratione Terræ Moldaviæ.— Nullæ unquam Lites inter Nos & Regna Noſtra oriantur.* f. 115. Ibidem.

W kilkanaście lat potym, żądał u Zygmunta Xiąże Pruſki, aby mógł do Elekcyi Królów Polſkich należeć. Żądanie to nioſło, w ſobie powab wielki; bo mogł w Xiążętach Pruſkich, Dom Jagiellońſki znaleść na przyſzłość wielkie wſparcie do Korony. Ale Zygmunt więcey o los Rzeczypoſpolitey, niż o ſwóy Dom troſkliwy, odmowił to Xiążęciu Pruſkiemu, wſparty na Prawie, i zwyczaiu Polakow. Odpowiedź ta Poſłom Pruſkim w tey mierze dana, godna ieſt wiadomości Polakow i potomności. „ Przeyrzał „ Król Prawa, Przywileie i zwyczaie „ dawne, Kroleſtwa, i znalazł to, aby nikt

F 2 „ wyż-

„ wyższego stanu nad Senatorów, nie
„ mogł mieć Prawa obierania Krolow;
„ tak pilnie obwarowanym, *iż nawet Xią-*
„ *żęta Mazowieccy, ktorzy byli Xiążę-*
„ *tami Kraiowemi, po śmierci iednak*
„ *Oyca Ich, ani mieysca, ani głosu do*
„ *obrania nowego Krola mieć nie mogli.*
„ Ale i Mistrzowie Pruscy, ktorzy hołd Kro-
„ lom i Krolestwu oddawali, a nie tylko,
„ iako Xiążęta, ale nawet iako Panowie
„ Rad Krolestwa, mieysca w Senacie
„ także mieli, nie mogli iednak Prawa o-
„ bierania Krolow otrzymać. Dla tego,
„ gdy Xiąże Pruski wie dostatecznie, *iż*
„ *nic szkodliwszego Rzeczypolitey bydź*
„ *niemoże, iak przeciwko Prawom, U-*
„ *stawom dawnym, ciągiem wiecznego*
„ *zwyczaiu potwierdzonym co popełnić;*
„ *zkąd ciężkie przypadki i zamieszki ro-*
„ *dzą się*, za złe niech nie ma, iż Krol
„ i Senat wszystek, nie mogą tego Xia-
„ żęciu dozwolić, iako rzeczy niezwy-
„ czayney, i *Ustawom Krolestwa prze-*
„ *ciwney.* Zwłaszcza, gdy na każdym
„ Seymie, wyciągać zwykli wszyscy O-
„ bywatele Krolestwa, ażeby się nic nie
„ działo na przeciw *Praw, i staremu*
„ *Krolestwa zwyczaiowi.* Ani temu dzi-
wić się Xiąże Pruski powinien, iż maiąc
mieysce swoie na Radach, Seymikach
Ziemskich, i na Seymach walnych, do
Elekcyi iednak Krolow nie należy, gdy
przodkowie Jego, i Xiążęta Mazowieccy
ro-

równie do niey nie należeli; i *ten zwyczay był w tym Krolestwie od samego początku przyięty i zachowany.* Statut Zygmunta, Konst. T. I. fol. 484. (*)

Tak

(*) *Responsum datum Oratoribus Ducis de Prussia super facultate eligendi Regis.* — Quod Legatio Illustrissimi Domini Ducis Prussiæ imprimis continebat de facultate eligendi Regis, super eo negotio, expedens Majestas Regia, una cum Universis Consiliariis suis, singularem in se, & Regnum suum propensionem Ejus Illustratis, proindeque cupiens illi hac in re ex animo gratificari, revolvit Majestas Sua, uti se facturam receperat, cum Jura & Privilegia, tum vero Acta, & consvetudines Regni veteres, comperitque adeo diligenter cautum & observatum esse, *omni tempore*, ne quis alius Excellentioris Ordinis, præter Consiliarios Regni, Jus eligendi Regis haberet, ut etiam Duces Masoviæ, qui Principes erant indigenæ Regii, & Domini naturales hujus Regni, *post obitum Patris, neque locum, neque vocem eligendi Regis habere potuerint.* Sed & Magistri Prussiæ, qui homagia Regibus,
&

Tak, zachowuiąc nienaruſzenie Polakom Prawa, i zwyczaie, Ich około wolney Elekcyi Krolow, nie przepomniał iednak Zygmunt o *Bezkrolewiach*, i za zgodą Stanów karę na tego, ktoryby Skarb Rzeczyppoſpolitey uſzkodził, pod czas Bezkrolewia położył. Si quis ex Thesauro aliquid ſuſtulerit, præſertim *ſub Interregno*, (*) fraudis & peculatus reus judicetur. Statut. Tom. I. fol. 361.

Zyg-

& Regno Poloniæ præſtabant, non ſolum ut Principes, ſed etiam & Conſiliarii, Regni, qui pari modo loca in Senatu habebant, hoc ipſum Jus electionis obtinere non potuerunt. Proinde cum Illuſt Dominus Dux Pruſſiæ, ut prudens Princeps ſatis intelligat, nihil eſſe perniciosius in omni Republica, quam *aliquid adverſus leges, & inſtituta vetera perpetua ſeriè, & uſu approbata committere*, neque aliunde graviores caſus, & perturbationes oriri; boni conſulere dignetur Ejus Illuſtritas, quod Majeſtas Regia, & Univerſi Conſiliarii Regni, qui ejus Illuſtrati integerrimo animo afficiuntur, non poſſunt eam rem, ut inſolitam; & inſtitutis Regni adverſam concedere. Præſertim, cum id omnibus Conventibus exigant univerſi Regnicolæ, ut nihil *adverſus Jura & morem Regni veterem* ſtatuatur. Neque mirum, aut indignum videri debet Ejus Illuſtrati, quod habens locum ſuum in Conſiliis, Terrarum Comitiis, & conventibus generalibus, ad electionem Regis non pertineat, cum itidem non *pertinebant Anteceſſores ejus Illuſtratis, ac Duces Maſoviæ & hic fuit mos & uſus in hoc Regno ab initio receptus & obſervatus.* Sed & in Germania, ubi vigent Leges Ceſareæ, non omnes Principes Jus habent eligendi Cæſaris, qui locum ſuum habent in conventibus publicis. Similiter in Regno Bohemiæ, & alibi, quod notior eſt, quam ut explicari ſit opus, alioquin, niſi res eſſet adverſus jura, & inſtituta Regni quæ Majeſtas ſua, & Conſiliarii univerſi gratificarentur Ejus Illuſtritati, propter hanc Illius erga Majeſtatem Regiam & Regnum Ejus, quam omnes cognoſcunt, propenſionem, & obſervantiam, neque ullo pacto ſibi aliter Ejus Illuſtritas perſvadere dignetur. *Statut. Tom. I. f.* 485.

(*) Autor Reflexyi nad piſmem o Sukceſiyi Krolow w Polſzcze Rzewuskiego

ZYGMUNT AUGUST JAGIELLONCZYK.

Roſtropne Rządy Zygmunta pierwſzego, tak w całey Europie ſłynęły, iż inne Narody zazdroſzcząc Zygmunta Polakom, dzielić z niemi ſławę Królowania iego, gdy ią ſami z wyłączeniem innych poſiadać nie mogli, ſtarali ſię. Szwedzi, wygnawſzy okrutnego Kryſtierna drugiego, wzywali Zygmunta, do Rządow i Korony. Czechowie i Węgry po śmierci Ludwika; Krolem go ſwoim mieć chcieli. A Ferdynand Brat Ka-Karola Piątego, tak go wyſoko poważał, iż go brał za Sędziego, między ſobą, i Janem, który mu Korony Węgierſkiey uſtępować niechciał. Od wſzyſtkich iednak poważany, od wſzyſtkich pragniony, zawſze ſwoich nad obcych przekładał, i dobra ſwoich Polakow więcey ſtrzegł, iak ſwego. Temi tak wielkiemi Zygmunta cnotami pociągneni Polacy, za przewodnictwem Tęczyńſkich, ktorych Szlachetnemu za Jagiełłami uſiło-

kiego, uyrzy ztąd, ieśli to prawda co on twierdzi, iż w Statutach za Jagiełłow, wzmianki nie maſz o Interregnach.

łowaniu, każdy Król Jagiellonczyk, Tron był winien po wielkiey części, (*) ſkłonili ſię łatwo do obrania Krolem Zygmunta Auguſta Syna iego, ktorego Dziedzicem cnot Oycowſkich bydź tuſzyli; i to obranie dla uniknienia zamieſzek, (**) ktoreby podczas Bezkrolewia ziawić ſię mogły, za życia Zygmunta Pierwſzego, lubo nie bez trudności, albowiem zaprzeczył był tey Elekcyi Primas Łaſki, i publicznie przeciw niey proteſtował ſię, (***) wypełnili. Poniewaź Stany chcąc za-

(*) Tenczynios, eligendorum Jagellonum quaſi perpetuos quosdam auctores fuiſſe *Chriſtoph. Warſevicii de optimo ſtatu libertatis Cracoviæ Anno* 1598 *fol* 66.

(**) Cum ſciamus, omnia illa Comitiorum tempora, quibus Jagellones eligebantur, ſuis periculis, competitoribus multis non caruiſſe. Ibidem.

(***) Quod Electioni ejus (*nempe Sigismundi Auguſti*) in Petricovienſibus Comitiis aperte, Gneſnenſis Archiepiſcopus Laſcus reclamaverat, & poſtea Cracoviam veniens, diadema ipſi imponere, ob ætatem minus aptam recuſaverat. Quo nomine die in-

„ zabieżyć zamieszaniom, ktore *podczas*
„ *Bezkrolewia* bywać zwykły, Zygmunta
„ Augusta Syna Naszego, za powszechną
„ zgodą, Krolem za życia Naszego obrali
„ &c. &c. Stat. Zygmunta I. fol. 496.

Ze zaś ta Elekcya Zygmunta Augusta bez powszechnego zgromadzenia Szlachty stała się, co było przeciw dawnym zwyczaiom Rzeczypospolitey; obwarował to Polakom Zygmunt na tymże Seymie.

„ Wiadomo czyniemy, iż lubo da-
„ wny zwyczay Krolestwa naszego ten
„ był, aby po śmierci Krolow, Panowie
„ Rad, Seym walny Elekcyi naznaczali,
„ i tenże Seym wszystkim członkom, i
„ Stanom Królestwa wcześnie ogłaszali,
„ aby każdy, ktoby chciał nań przy-
„ być mogł. Ze iednak na Elekcyi Sy-
„ na naszego, ten zwyczay był opusz-
„ czony, nie umyślnie, *Ale że Elekcya*
„ *Syna naszego, za Boskim zrządzeniem*
„ *bardziey, niż ludzką radą stała się*;
„ przeto zważaiąc tak wielką wszystkich
„ do Nas, i domu naszego wierność, mi-
„ łość, i poszanowanie, że tę pomie-
nio-

inaugurationis Augusti Regis, bisterve, Castrum Cracoviense occlusum fuisse memoratur. Ibidem.

„ nioną Syna naszego Elekcyą; lubo
„ przeciw dawnemu zwyczaiowi odpra-
„ wioną, przecie zaapprobowali, i miło
„ przyięli; a nie chcąc ażeby przez po-
„ mienioną Elekcyą zwyczay dawny w
„ dalszym czasie w czym został nadwe-
„ rężony, stanowiemy, aby odtąd, ile
„ razy przypadnie *Bezkrolewie*, albo ia-
„ kimkolwiek sposobem obranie nowego
„ Krola wypadać będzie, Panowie Rad
„ oboyga Narodow, nim do Elekcyi Kro-
„ la przystąpią, wprzod Seym general-
„ ny według starych zwyczaiow nazna-
„ czyli, tenże wszystkim Obywatelóm
„ wcześnie ogłosili, i Elekcyą Krolow
„ na tymże Seymie według dawnych (*)
„ zwyczaiow odprawili. Statut Zygmun-
„ ta T. I. fol. 495.

Nie

(*) Nos Sigismundus, Manifestum facimus per præsentes universis, quia *licet mos fuerit antiquus Regni Nostri, ut decedentibus Regibus, & Regno vacante*, Domini Consiliarii Status utriusque capto invicem mutuo consilio, Conventum electionis generalem statuerent; & illum omnibus membris, & ordinibus Regni, pro tempore denuntiarent, ut unusquisque qui vellet ad illum venire posset, Quia

Nie dość miał na tym Zygmunt pierwszy, ale znaiąc Polakow, i ich od wiekow

---

quia tamen in eligendo Sereniſſimo Principe Domino Sigiſmundo Secundo, Rege Poloniæ & Magno Duce Lithvaniæ, Filio noſtro chariſſimo mos ipſe prætermiſſus fuit, non data opera ſed quod nobis viventibus, & Regno nondum vacante, magisque Divina Ordinatione, quam humano conſilio, electio ipſa Majeſtatis ſuæ contigit; conſiderantes tantam omnium ſubditorum noſtrorum erga Nos, & Sereniſſimam Familiam Noſtram fidem & affectum, ac obſervantiam, ut hanc ipſam electionem Filii Noſtri Sereniſſimi, utcunque præter veterem conſvetudinem factam, approbaverint & gratam habuerint, nolentesque ut per hujusmodi electionem, aliquid in poſterum mori antiquo derogaretur: Decernimus: ut deinceps quotiescunque Regem decedere, & *Regnum vacare*, aut electionem quomodocunque celebrari contigerit, Domini Conſiliarii Ordinis utriusque, antequam ad electionem procedant, prius juxta veterem conſvetudinem Conventum electionis gene-

kow do wolney Elekcyi Krolow przywiązanie, ktore oni za twierdzę wſzyſtkich ſwoich wolności ſłuſznie mieli; troſkliwości ich dogadzaiąc, powtorzył ten ſam ſtatut, nowem ſtatutem, w kilka lat potym wydanym, i Polakow wiecznie w boiaźniach ich zaſpokoił. Stanowiemy za powſzechną zgodą; aby „ to wiecznie zachowanym było, *Iż gdy* „ *Krola Polſkiego śmierć naſtąpi*, i zay„ dzie *Bezkrolewie*, (*) tedy Seym ge„ neralny do obrania nowego Krola, „ według dawnego zwyczaiu złożony „ bydź ma, a Elekcya Krola tak wol„ ną bydź ma, że tylko za wolą i zgo„ dą każdego Senatora, i Szlachcica, „ ktoryby kolwiek na Seymie tym znay„ do-

---

neralem ſtatuant, & ipſum univerſis Regnicolis & Dominiis, in tempore declarent, ac electionem in eodem Conventu, juxta veterem conſvetudinem celebrent: harum teſtimonio &c. Datum Cracoviæ in Conventu generali, Sabatho ante proximam Dominicam Lætare, Anno Domini 1530. Regni Noſtri Anno 24. Stat. f. 495.

(*) Prawda ieſt, iak mowi Autor reflexyi nad Piſmem Rzewuſkiego, iż w ſtatutach Jagiełłow, nie ma wzmianki o Interregnach,

„ dował się, nowy Krol obranym, i ogło-
„ szonym bydź powinien. Statut Zygmunta I. fol. 516. (*)

Nakoniec zaręcza Zygmunt Pierwszy za Syna, iż gdy lat pietnastu doydzie, „ tedy wszystkie Prawa i swobody naro-
„ dowe zaprzysięże, a poki ich nie za-
„ przysięże, Polacy go do Rządow przy-
„ puścić

(*) In Nomine Domini, Amen. Nos Sigismundus, Significamus tenore praesentium: Cum non minus ad nos pertinere existimemus ea, quae in posterum, Nobis è vita sublatis, quam quae superstitibus accidere possint: faciundum putavimus, &c. ut ne qui (si *quando interregnum esse coutigerit*) novi motus oriri possent, Constitutione nostra caveremus, decerneremusque: quemadmodum praesentibus cavemus, statuimus & decernimus: de consensu totius Regni Senatûs, & Nunciorum terrestrium, aeviternis temporibus observandum: Ut si quid de Rege Poloniae factum sit, eumque ex vita excedere contigerit, secundum veterem morem consvetudinemque, & Statuta Regni, generalia Comitia Regni edicantur, ad novum Regem eligendum; fiatque electio

„ puścić nie maią, i od przysięgi Iemu
„ uczynioney wolnemi bydź powinni. Ibidem fol. 497. 514, (**)

W czasie swoim poprzysięgł Zygmunt August, wszystkie Prawa i swobody narodowe Polakom, i nadto chcąc dokończyć dzieło Unii Litwy z Polską przez Jagiełła zaczęte, a widząc że Sukcessya na Xięstwo Litewskie; z obraniem na Krolestwo Polskie kleić się zupełnie nie mogła, miłością Dobra oboch Kraiow znie-

lectio Regis libera, ita, ut ex omnium Regni Senatorum, Consiliariorumque Praelatorum, Baronum, Militum, Nobilium, quicunque Comitia ista obierint, eisque interfuerint, consensu & voluntate, novus Rex eligatur & denuncietur: &c. Ttatut. Tom. II. folio 515.

(**) Nos Sigismundus &c. Et quamdiu hoc Juramentum Majestas sua non praestiterit, & huic debito Regio non satisfecerit, ipsi universi Regnicolae nostri ad tradendam illi possessionem, & Dominium Regni, & ad servandum Juramentum, & ad praestandam fidelitatem & obedientiam suam, ejus Majestati non erunt adstricti, neque obligati. 1530.

zniewolony, Dziedzictwa swego do Litwy, Polszcze odstąpił. „ *Iż Narod Polski i Ziemie dawne Koronne obranie*
„ *Pana zawsze wolne mieli, i maią; a*
„ Stany zaśię Litewskie Kśięstwo one
„ Dziedzictwem i Państwem naszym Oy-
„ czystym bydź mienili, my tedy chcąc
„ tę rożnicę około Uniey między niemi
„ porownać, Nayprzod co się tknie
„ Sukcessyi na Xięstwo Litewskie, ponie-
„ waż to wiele do wspolnego ziednocze-
„ nia zawadzało, takeśmy się w tey
„ mierze przed wszystkiemi Stany oboy-
„ ga Narodow, iawnie deklarowali, i
„ deklaruiemy, iż zaniechawszy wszel-
„ kiey dziedziczney Sukcessyi na Ziemię
„ Litewską, ieżeliby ktora tak nam sa-
„ mym, iako i Potomstwu naszemu na-
„ należała, dobrowolnie Rzeczypospoli-
„ tey odstępuiemy. R. 1564. Deklara-
„ cya o Vniey.

Opatrzny iednak na przyszłość Zygmunt August, zrzekaiąc się dziedzictwa do Litwy, nie zapomniał o Losie Potomkow swoich, gdyby ich miał kiedy *a gdyby na Tron wzięcimi nie byli.* „ I to
„ też sobie waruiemy, żebyśmy tym ani
„ sami Osoby naszey, ani Potomstwa
„ naszego, ieźliby nam ktore Pan Bog
„ dać raczył nie zgołocili, ale żeby poc-
„ ciwe, i stanowi iego przystoyne od
„ Rzeczypospolitey Opatrzenie miało, *ie-*
„ *żli-*

„ *żliby na Krolestwo nie było wzięte.* Ibidem.

Daley zapeśpiecza wolną Elekcyą Krolow oboygu Narodom, według Artykułow Alexandra, i wszystkie z strony Dziedzictwa swego zawady w tey mie-mierze uprzątą. — „ A iż temu wspol-
„ nemu obieraniu (Krola) *Sukcessya na-*
„ *turalis, albo hæreditaria we wszystkim*
„ *przeciwna iest*, tedy my dla Dobra
„ Rzeczypospolitey takiey Sukcessyi dzie-
„ dziczney w Państwie Litewskim, ieżeliby
„ nam, albo komukolwiek z iakieykolwiek
„ przyczyny służyła, na wiekiśmy Ko-
„ ronie odstąpili. R. 1564. Reces Sey-
„ mu w Sprawie około Unii.

W pięć lat potym, to iest Roku 1569 w Przywileiu około Unii Xięstwa Litewskiego z Koroną, potwierdzaiąc inne Punkta Polacy, potwierdzili także i Punkt wolney Elekcyi Krolów, „ A temu O-
„ boiemu Narodowi, żeby iuż wieczne-
„ mi czasy iedna głowa, ieden Pan, i ie-
„ den Krol wspolny rozkazowali, *ktory*
„ *spolnemi głosy od Polakow i od Litwy*
„ *obran, a mieysce obierania w Polszcze,*
„ *a potym na Krolestwo Polskie pomazan*
„ *i koronowan w Krakowie będzie.* Kto-
„ remu obieraniu, według Przywileiu A-
„ xandrowego, *niebytność ktorey strony*
„ *przekazać nie ma.* Albowiem po-

„ winnie & ex debito Rady, i wſzyſtkie
„ Stany Korony Polſkiey, i Wielkiego
„ Xięſtwa Litewſkiego wzywane bydź
„ maią. &c.

Seym Lubelſki nad zwyczay przeciągniony, nie wyſtarczył iednak wſzyſtkim potrzebom Rzeczypoſpolitey; z tych przyczyn, i ſpoſób obierania Krolow, i opiſanie *Interregnorum*, (*) na inny czas odłożono. „ A iż dla zdłużenia nad oby-
„ czay tego Seymu, i dla innych ſłuſz-
„ nych przyczyn wedle ſpraw Rzeczy-
„ poſpolitey potrzebnych, ſkończyć ſię
„ to, i ad debitam executionem przy-
„ wieść nie mogło, iako o opatrzeniu Po-
„ tomſtwa naſzego, wedle Deklaracyi i
„ Receſſu Seymu Warſzawſkiego, Tak-
„ że *de Interregno*, & *de modo electio-*
„ *nis Regis* &c. odkładamy to do Seymu przyſzłego, R. 1569.

DOKONCZENIE.

Gdzie rzecz przez ſię iaſna ieſt, tam żadnych dowodów nie potrzeba. Gdzie Prawo

(*) Prawda że w Statutach Jagiellończykow, nie ma wzmianki o Interregnach, iak świadczy pomieniony Autor Reflexyi.

Prawo mowi, tam żadney wątpliwości bydź nie może. Pokazuią nam nad to iaſno dzieie domowe, że Jagiełłowie prawem wolney Elekcyi, nie prawem Sukceſſyi Tron Polſki oſiadali, a prawdę tę Prawa, za ſamychże Jagiełłow ſtanowione, nam zaręczaią. Chcieć ieſzcze to wſpierać przytoczonemi z wnioſków, i domyſłów przyczynami, byłoby zbytkiem, nie potrzebą. Pominąwſzy nawet uroczyſtość świadectw, Dzieiów Narodowych, ktore, o Elekcyi każdego z oſobna Jagiellończyka mamy doſtateczne, doſyć ieſt, że *Jagiełłowie w Statutach ſwoich* ſami wolne Ich obranie wyznaią. — Ze Traktaty Jagiełłow z poſtronnemi wolne Ich obranie zaświadczaią. — Że Prawa za Jagiełłow ſtanowione przepiſuią porządek, ktory Polacy w obieraniu Krola zachować maią, — Że też Prawa Xiążętom Pruſkim wſpólny z Polakami obierania Królów zaſzczyt odnawiaią. — Że świadczą, iako nawet zmarłych Krolow Synowie, Xiążęta Kraiowi, ani mieyſca, ani głoſu na Elekcyi mieć nie mogli. — Że zaręczaią, iako ten zwyczay na Elekcyach, od początku Kroleſtwa Polſkiego trwał nieprzerwanie; Że waruią to Polakom, aby według dawnego zwyczaiu, ktory w obraniu Zygmunta Auguſta był opuſzczony, elekcye Krolow, zgromadzenie wſzyſtkich na Seym Obywatelów poprzedzało; Że wolność

 obie-

obierania Krolow tak ostrzegaią, aby nie inaczey tylko za zezwoleniem każdego Szlachcica, na Seymie przytomnego Krolowie obieranemi, i ogłoszonemi bydź mogli. — Że słowami samego Zygmunta Augusta zaświadczaią, iż Polacy obieranie Krolow zawsze wolne mieli i maią. Że karę na tych kładąc, ktorzy pod czas Bezkrolewiow Skarb uszczerbiaią, oczywiście Bezkrolewia bycie w Polszcze okazuią, i w wielu mieyscach o Interregnach wspominaią. Że na koniec uwiadomiaią nas, iż Prawo Dziedzictwa, ktore miał Zygmunt do Litwy, było przeszkodą do doskonałego wcielenia Litwy do Korony, i że dla tego Zygmunt August, Dziedzictwa swego do Litwy zrzekł się, i Polszcze ustąpił; To mowię dosyć iest, abyśmy Prawo Sukcessyi Jagiełłow do Tronu Polskiego, i tym Prawem Ich na Tron wstępowanie, za baykę poczytali.

Na tym nam więc przestać należy, nie maiąc nic przydać tym Prawom, ani też, Im nic uiąć nie mogąc.

PRZY-

PRZYDATEK względem Elekcyi Anny i Batorego.

1. Po śmierci Zygmunta Augusta, Albert Fryderyk Xiąże Pruskie, prosi Karnkowskiego, Biskupa Wład: aby do Elekcyi Krola przyszłego, według Praw przedwiecznych Paktów był przypuszczony „, Petimus ut Ordinum convocationem Paternitas velit urgere, atque non minus „ hoc etiam efficere, ne nos, ab electione: in „ qua non minus, quam in cæteris generali- „ bus Regni consultationibus, ac consessi- „ bus, locus, suffragiumque nostrum *ex Pa-* „ *ctis perpetuis* nobis competit, excludamur. Epist. Virorum Illustr. opere Stanisl. Karnkowski Episc. Vlad. pag. 1734. Te słowa — *Ne nos ab Electione excludamur*, i te *ex pactis perpetuis* maią według chwalcow i wspieraczow Sukcessyi dowodzić nieomylnie, że Polacy Prawa Elekcyi Krolow nigdy nie mieli, i ich nieobierali, Ale owszem że Anna prawem Sukcessyi na Tron wstąpiła.

2. Obranie potym, Henryka Walezyusza, pominąwszy Annę Siostrę Zygmunta Augusta, także dowodzić ma nie omylnie, że Polacy Krolow swoich nie obierali, ale

ale owſzem, że Anna prawem Sukceſſyi na Tron wſtąpiła.

3 Po Henryku, zgromadzeni pod Warſzawą Polacy, in Literis de electione Infantis Annæ & Stephani Regis, tak mowią. — A iż niektórzy z rad Koronnych
„ z częścią Rycerſtwa, prowadzili Oſobę
„ Ceſarza Jmci, albo Arcyxiąże Ernesta i
„ Ferdynanda, przez co molem belli Ce-
„ ſarza Tureckiego na Koronę zarazbyś-
„ my ściągneli. — *A tego wſzyſtkiego za*
„ *obieraniem Pana* z *poſrodka ſiebie*, *y*
„ *Narodu, uyścbyśmy mogli*, poſlaliśmy do
„ Jchmościow, żeby iednego między dwie-
„ ma (*Waiewodę Sendomirſkiego*, *lub*
„ *Belzkiego*;) ktoryby ſię Im zdał poży-
„ tecznieyſzy, za Pana obrali, — Jednak Oſoby Ceſarza Jmci odſtąpić niechcieli, *a rozerwanego Króleſtwa żaden z JmćPanow Kandydatów podiąc ſię niechciał.* — Póſlaliśmy do nich, aby okrom Domu Rakuſkiego, kogoby kolwiek nampoddać chcieli. — Ale i to wſzyſtko u przeciwney Strony mieyſca nie miało. — A tak ſzu-
„ kaiąc tey drogi, abyśmy ieſzcze mogli
„ wydzwignąć wolności naſze Szlacheckie,
„ obraliśmy Krolewnę Jeymć Annę za
„ Krolowę Polſką, z onych ſławnych Po-
„ tomków Krolewſkich, de Republica,
„ noſtra optime meritis, przydawſzy Jey
„ za Małżonka, JmPana Stefana Batorego
„ Woiewodę Siedmiogrodzkiego, a nie in-
„ ſzego, którego iuż ex nunc Królem Pol-
„ ſkim obieramy.

Ten ziazd na Seym Elekcyi, te dwoch Kandydatow Polaków na Króleſtwo podanie, te podwoyne Ceſarza z iedney ſtrony, z drugiey Anny i Batorego Obranie, Te słowa „ *a tego wſzyſtkiego za obieraniem*
„ *Pana z pośrodka ſiebie uyścbyśmy mo-*
„ *gli.* — tudzież te „ *a rozerwanego Króleſtwa żaden z JmPanow Kandydatów podiąć ſię niechciał:* także nieomylnie dowodzić maią, że elekcyi pod ten czas niebyło, ale że Anna prawem Sukceſſyi na Tron wſtąpiła.

4 Na ziezdzie pod Iędrzeiowem — My Rady Koronne i &c. — Na elekcyi Nay-
„ iaśnieyſzego Pana Stefana Batorego —
„ także i Królewny Ieymci Anny —
„ Chcąc przykładem Przodkow ſwych,
„ zatrzymać wolności, i ſwobody naſze,
„ a naywięcey te, która ieſt źrodłem
„ wſzyſtkich ſwobod naſzych, wolne o-
„ bieranie Pana - - - Te słowa, *chcąc*
„ *zatrzymać wolności*, *a naywięcey wol-*
„ *ne obieranie Pana*, - - - także maią dowodzić nie omylnie, że Anna prawem Sukceſiyi, a nie prawem Elekcyi weſzła na Tron Polſki.

5 W Konfirmacyi Elekcyi Stefana Wziąwſzy przedſie tę ſprawę rozkazaliśmy
„ znieść

„ znieść wſzyſtkie Uniwerſały Seymikowe
„ wſzyſtkich Ziem, z których ſię to znalazło, że we wſzyſtkich Woiewodztwach, wſzyſcy poſtępek Jmc Panow Braci naſzey, którzy Krolewną Jeymć Annę, *chcąc pokazac wdzięczność Krolom Polſkim, ktorzy nam* ſzczęśliwie przez długi wiek panowali, za Krolowę, a Jmc P. Stefana Batorego Woiewodę Siedmiogrodzkiego za Krola Pana naſzego obrali, pochwalaią, a ſprawę i poſtępek przeciwny na ſtronę oddalaią, ani mu podledz ſą powinni, iako nie zgodnemu, z Prawy i wolnościami naſzemi. Te ſłowa *chcąc pokazać wdzięczność Krolom Polſkim, ktorzy nam ſzczęśliwie przez długi wiek panowali, obraliśmy Krolowne Annę za Krolowę.* - - - Maią także dowodzić nieomylnie, że Anna Prawem Sukceſſyi a nie prawem Elekcyi na Tron wſtąpiła.

6. Ibidem — „ Lecz iż przez trudne, „ a ważne potrzeby Rzeczypoſpolitey „ ktore nam dokuczaią, namawiać o tym „ czaſu nie ſtawało, odkładamy to na „ Seym, gdzie iuż tam nie o czym inſzym, zabawa ma bydź, iedno o poſtanowieniu Sprawiedliwości, & *de modo Electionis Regis liberæ* na potomne czaſy, a temu wſzyſtkiemu iuż ſię tam przeciwić, ani przekazywać nie ma, ani Krol Jmc. ani kto inny. — Te ſłowa, *gdzie de modo Electionis liberæ, na potomne czaſy zabawa bydź ma,* także maią dowodzić nie omylnie, że gdyby Anna potomſtwo była po ſobie zoſtawiła, tedy te prawem Sukceſſyi, na Tronby wſtępować było powinno.

7 In Litteris confirmationis Articulorum Henrico Regi oblatorum, per Stephanum confirmatorum. Stany Korony Polſkiey, i Litewſkiego Narodu, to ſobie u nas warowali, a my uſtanawiamy, i za prawo wieczne mieć chcemy, iż za żywota Naſzego, My i Potomkowie naſi Krolowie Polſcy, i ciż Wielkie Xiążęta Litewſkie, Ruſkie, Pruſkie &c. Inflantſkie, i innych Państw, nie mamy mianować, ani obierać, ani obierania iakiego ſkładać, żadnym ſpoſobem, ani kſztałtem wymyślonym Krola na Państwo Sukceſſora naſzego wſadzać, a to dla tego, aby zawſze wiecznemi czaſy po *zeyściu naſzym*, i Potomkow naſzych wolne obieranie Krola zoſtawało, wſzem Stanom Koronnym; dla czego i Tytułu Hæredis używać nie mamy, ani Potomkowie Naſi Krolowie Polſcy. Te ſłowa — *Niemamy mianować, ani obierać, ani kſztałtem wymyſlonym Sukceſſora wſadzać, - - - a to dla tego, aby wolne obieranie Krolow zoſtawało Stanom Koronnym,* - - - dowodzą także nie omylnie, że

że Potomstwo Anny, gdyby kiedy iakie miała, Prawo nie wątpliwe, Sukcessyi do Tronu mieć było powinno.

In Litteris Pactorum Conventorum
„ Stefana; Imprimis cum Inclytæ Jagiel-
„ lonicæ Familiæ, (quæ hic diu & feli.
„ cissime regnavit,) tot extent erga Rem-
„ publicam Polonam incomparabilia me-
„ rita, Ordines Regni id maxime curant,
„ ut suorum Regum Posteritati, cum
„ Summa dignitate, & honestate prospi-
„ ciatur. . . Itaque ex communi Ordi-
„ dinum decreto ante omnia sanciunt, ut
„ Illustrissimus Transylvaniæ Palatinus
„ &c. Serenissimam Poloniæ Infantem in
„ matrimonium ducat, si vero contigerit
„ (quod Deus avertat,) Serenissimam In-
„ fantem vel fatis concedere, *vel ab hoc*
„ *matrimonio alienam se præbere, nihi-*
„ *lominus Dignitas Regia suæ Celsitudi-*
„ *ni salva sit.* Te słowa, *Si vero contingat, Serenissimam Infantem ab hoc matrimonio alienam se præbere, nihilominus dignitas Regia suæ Celsitudini,* (*to iest Batoremu*) *salva sit*, dowodzą naynieomylniey, że Anna Sukcessorką Tronu Polskiego była nie wątpliwą.

Na koniec te słowa, aby wiecznemi czasy *po zeyściu Naszym i Potomkow naszych wolne obieranie Krola Stanom zostawało* — — bez żadney sprzeczki dowo-

wodzą, że Anna ostrzega to sobie aby przyszłe potomstwo iey prawem Sukcessyi na Tron wstępowało. Bo według Autora Reflexyi nad pismem Rzewuskiego, te słowa, *Po zeyściu Naszym*, nic nie znaczą; ale to słowo *Potomkow*, znaczy koniecznie *Synow*; choć Anna więcey miała lat 50. gdy szła za Batorego; iak on sam nie raz narzekał, iż poiął był Babę; *Quod duxerim Anum, quod expugnaverim Gedanum* &c.

Wszyscy zatym poznieysi Krolowie Polscy, ktorzy obowiązywali się, zachowywać wolną Elekcyą temi słowy: Spondemus pro nobis & *Successoribus Nostris*, na swe dobro nie baczni, popełnili błąd wielki, że na tych słowach, *Successoribus* nostris, Prawa Ich do Sukcessyi Tronu nie utrzymywali; ale złym losem było ich, iż nie mieli w Radzie swoiey Autora Reflexyi nad pismem Rzewuskiego.

Temi tedy tak wielkiemi Argumentami uderzeni i zbici, zostawiamy te doyrzałego rozsądku, i zdrowey Logiki *non plus ultra*, bez odpowiedzi.

Tu, Autor bezimienny Dzieła pod Tytułem *Reflexye nad Pismem wydanym pod Imieniem Rzewuskiego H. P. K.* nieomieszka zapewne udać się do zwykley broni swo-

ſwoiey, i powtorzyć nowym Piſmem potwarz tę, którą w Reflexyach ſwoich rzucił na mnie. Ale ani ta gruba potwarz, którą on nie dawno znakomitych Urzędem i cnotą Obywatelſką Mężów był obdarzył, a dziś na mnie całkiem przenioſł; Ani te niedołężney złey chęci Iego wyrazy, politowania tylko, a nie odpowiedzi godne, nie zbiią tego, co Dzieie, i Prawa odemnie przywiedzione, za iſtotą, dawnego w Polſzcze Krolów obierania, ſtanowią. Paſzkwil, paſzkwilem odeprzeć, wielu potrafi. Ale ia, Paſzkwilów piſać nie umiem; ale ia, ręki moiey do tego zakału nigdym nie ściągnął; Mniemałem także, iż ręka uczciwa, ręka pobożna, ręka święta, chronić ſię była powinna Piſma mało uczciwego· Jedney Oyczyzny Synowie, iednego Kraiu Mieſzkańcy, znamy obydwa, Ja i Autor Reflexyi, Narod dobrze; dobrze od Narodu, nawzaiem obydwa znani. Ani Autor Reflexyi ſiebie za Bohatyra, ani mnie za winowaycę, przed Narodem udać potrafi. Potwarz zoſtanie bez ſkutku; i tego ſię ſpodziewam. Potwarca zoſtanieli pod wzgardą? tego nie wiem, i wiedzieć nie chcę. To zaś wiem, że Duchowny potwarz rzucaiący, grzeſzy przeciw charakterowi ſwemu, który znieważa. Grzeſzy przeciw Braci ſwoim Duchownym, ktorych poſtępkiem ſwoim ochydza; Grzeſzy przeciw Zakonowi, który naucza,

a ktorego nie dopełnia. Grzeſzy przeciw ſpołeczności, ktorey członkiem ieſt, a którą różnić, i kłocić uſiłuie, w tym właśnie czaſie, kiedy ſię naywięcey iednoczyć potrzeba; i przykład zły daiąc, ieſt ieſzcze w odpowiedzi, za wſzyſtkie te potwarze, Bog wie na kogo iuż nie napięte, do ktorych przykładem ſwoim wielu mogł ośmielić. Przeſzło ſiedmdzieſiątoletni Starzec, bliſki zgonu ſwego Anonim, winien ieſt dla odwrócenia od złego tych, ktorych przykładem ſwoim pogorſzył; dla uniknienia zgryzot ſumnienia, ktore potwarcę i na moment nie opuſzczaią; dla przygotowania ſobie na koniec mniey burzliwey, niż było życie Jego, śmierci, odwołać piſmem publicznym potwarz tę, ktorą piſmem publicznym na mnie rzucił.